

Šiame numery

Prieš cenzūros galiotą.
Gustaičio "Saulės šermenys".
Pr. Visvydas dar užkandžiauja su K. Kebliu.

Į klausimus atsako Antro mokslo ir kūrybos simpoziumo sekcijų pirmininkai: J. Puzinas, A. Paplauskas – Ramūnas, J. Anysas ir A. Norvilas.

Lietuvių rašybos klausimais pasisako dr. Pr. Skardžius.
Mickūnų ir fotografų parodos.

BALTASIS IŠEIVIJOS METRAŠTININKAS

VYTAUTAS A. JONYNAS

• Antanas Gustaitis, SAULĖS ŠERMENYS. Dailininkas V. Vizgirda. Išleido Algimanto Mackaus Knygų leidimo fondas. Spaudė Morkūno spaustuve, Chicago, 1973. Tiražas 1500 egz. Leidinys kietais drobės viršeliais, didelio formato, 111 psl., kaina \$7.00, gaunamas ir "Drauge".

Kai pasirodė "Perfection of Exile" — leidinys apie išeivijos literatūrą anglų kalba — padriokėjo, prisimenam, piktų šūvių pagaila pinigų, išmestų kultūrinei reprezentacijai. Kiti — ir jų buvo daugiau — kaltino knygos autorių R. Silbajorį, kad jis pateikęs nepilną, vienašališką mūsų raštijos atvaizdą. Kiekvienas, žinoma, minėjo vis kitas nuskriaustųjų, neteisingai aplenktųjų, rašytojų pavardes.

Keistoka, viena jų nebuvo paminėta. Tarytum šiuo atveju visų nuomonės būtų sutapusios. Tai Antano Gustaičio pavardė.

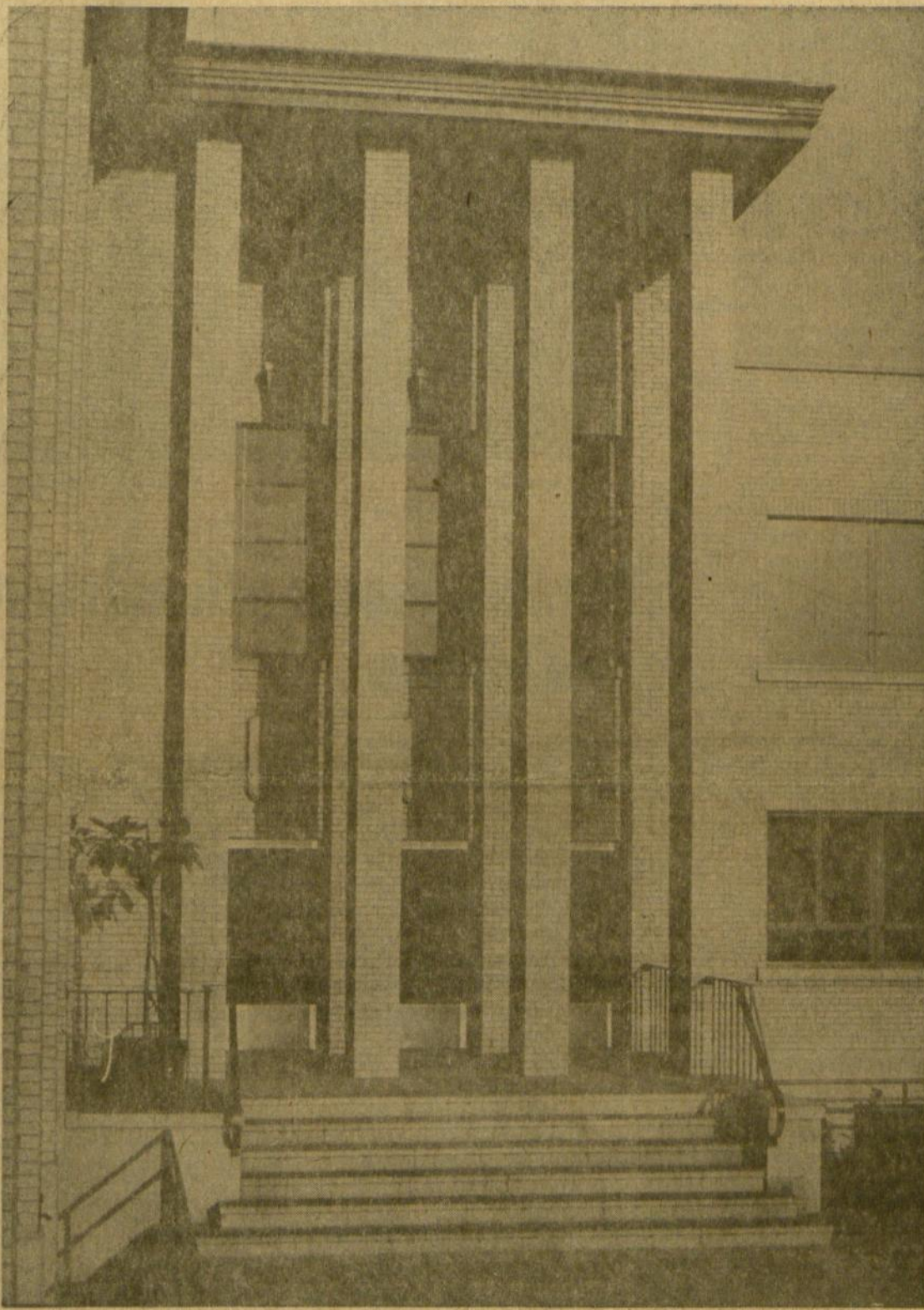
Kad R. Silbajoris nerado vietos jo portretui leidinyje, skirtingame svetimtaučiai skaitytojų gal ir nenuostabu. Neapmaudu. Humoristinė poezija sunkiai charakterizuojama ir išverčiama. Jos smagumieji lėktuvai visada turi gerokai ribotą kovos teritoriją. Bet tiems, kurie sielosios, kad išeivijos literatūra neatskleidžiama Cineramos ploty ir gily, Gustaičio pragynimas vis dėlto turėjo kristi į akis. Ne vien todėl, kad autorius yra tikrai išeivijos produktas. Išėjęs literatūros arenon tremtyje. Čia susiradęs, išugdęs ir išdailinęs, kaip reta, savąjį žanrą. Jei "Perfection of Exile" paskirtis buvo parodyti dvasinę koroziją istikusią kūrėjų tremtyje, tai ir šia prasme Gustaičio atvejis įdomus ir būdingas. Ar norėtumėm pripažinti ar ne, eszlės artritas, nusloginęs kūrybiškumą tiek meno žmonėse, tiek emigracinėje masėje, dažnai atsispindi kur kas tikroviškiau Gustaičio strofose negu visoj eilė mūsų prozos ar poezijos kūrinij.

las ne tik registruoja priespaudas ir protesto atvejus, bet ir padeda suprasti, ką reiškia gyventi tironijoje".

Aišku, šandien "Indeksas" tėra Dovydas prieš pasaulinės cenzūros Galijotą. Bet jau patys jo buvimas yra gurkšnis vilties cenzūros tildomiems rašytojams ir šviesos pirštas, rodantis į slaptumoje savo nešvarų darbą dirbančius cenzorius. Reikia tikėtis, kad "Indeksas" atkreips savo dėmesį ir į cenzūros maitojamas lietuvų, latvių bei estų literatūras.

("Indeksas" redaktorių tarpe randame žymųjį anglų poetą Stephen Spender, kritikų bei rašytojų Michael Scammell, Stuart Hampshire, George Theiner ir kt. Žurnalo metinė prenumerata \$7.00, trimetinė — \$18.00. Jį galima užsisakyti ir Amerikoje: Index, P.O. Box 746, Ansonia Station, New York, N. Y. 10023).

S. H.

Lietuvių Jaunimo centro Chicagoje detalė. Čia šiuo metu vyksta Antrasis mokslo ir kūrybos simpoziumas išeivijoje. (Lietuvių foto archyvas)

Ne veltui A. Vaičiulaitis A. Gustaitį pavadino mūsų satyros klasiku. Iš esmės teisingai. Nesutiktumėm su tuo titulu tik todėl, kad paprastai jis skiriamas tauriems korifėjams, kurių raštai laikomi pagarboj, bet... ne skaitomi. Tuo tarpu Gustaičio posmai nesiliauja virpėje žmonių atminty, tapdami kone taustosakos dalim. Naujai išėjęs rinkinys "Saulės šermenys" neabejotinai dar padidins tokių "chrestomatinių perliukų" skaičių.

"Castigat ridendo mores" (juoko pagalba taurina papročius) — taip nuo seno aptariamą satyros paskirtis. Keista ir miela drauge, kad Gustaičiui šia posakis netinka. Jam svetimas jįršis taurint ir dorovint liaudį, ir čia, tur būt, glūdi jo pasisekimo paslaptis. Tiesa, nuo pirmojo 1956 m. rinkinio "Anapus teisybės" iki naujausio reprezentacinio leidinio poeto kūryba perėjo sudėtingą raidą. Kas iš pradžių buvo panašus į tradicinius kuntaplinius kupletėlių variantus, vėliau susikristalizavo į stiprios konstrukcijos eilėraščius. Kur režėsi kalambūras, efekto ieškojimas, atkeliavo nu-

ansuotumas, potekstė, čapliniškas gilumas. Jei karinių taikinių sritis ir nepaplitėjo, ofenzvinė strategija gerokai paldito. Tačiau, kaip dažios bebūtų autorius epigramos, kaip sarkastiška emigrantinio kanibalizmo pagava, skaitytojas regi prieš save ne perukuoat teisulj teisėj, ne nuobodų moralistą, bet pilietinės drąsos žmogų, išgyvenusį tas pačias visiemis pažįstamas nuoskaudas, patyčias, baimes, iliuzijų pakasynas, ir ateinantį padėti savo talento galia kitiems pakelti buities beprasmybę. Daug karčios teisybės trykšta iš jo ketureilių, daug graudžių vaizdų šmėkšteli jo rašomoj išeivijos gyvenimo kronikojo, bet tą metraštį rašo, marcinkevičiškai tariant, baltasis metraštinnikas.

Kas yra komiškumas, juokas — sunku atsakyti. Vienaip aiškina jį fiziologai, kitaip filosofai (Bergsonas) dar trečiaip jo funkciją visuomenėje bando aptarti sociologai (D. Victoroff), Viena aišku, nelygiai, vai nelygiai apdovanojo Dievūis žmones samojaus dovana. Sakyskim, kad Gustaičiui Jis savo malonės nepagailėjo, bet ar to vieno

igimto pojūčio būtų buvę gana?

Kai pažvelgi atgalios į nueltąjį kelią, nenoromis konstatuoji, kad Gustaičio asmenyje randi dvi būtybes: aktorių ir poetą. Sakytume dar daugiau. Aptinki, kad be aktoriaus — teatrolo, mylinčio scenos meną su visais jo pavojais, nebūtų atsiradęs ir subrendęs Gustaitis poetas.

Sklاندžiai eliuoti, skambiai parodijuoti, yra bandęs ne vienas. Daugumas tų bandymų liko trešėti kuoleliais laikraštinėje dirvoje. Kai kada jie sušmėgavo net atskiru leidimui. Tik retai kam buvo lemta ūgtelėti tame žanre. Sugėbėjimas improvizuoti, įgimta samojaus dovana ir neeiliniai sugėbėjimai lengvai galėjo sužlugdyti "peklininką" Gustaitį estrados apgaulingam žėrėjime, jei jame nebūtų gyvas teatro žmogus. Aktorius-komikas, "svieto linksmintojas" elegantišku mostu permetęs per rampą kalambūrą, preciziškai smogias savo "punch line", bet taip pat ir meinininkas, kuriam estrada yra laboratorija ir kuris visa savo esybe nesutinka priimti tikrovės

už gryną pinigą, kuriam scenos

žaismas yra savotiška terapija ir kartu priemonė priminti auditorijai, kad vadinamasis realusis pasaulis yra dar viena išmonė, fikcija, mitas.

Šį santykį su buitimi galima buvo protarpiais pajusti jau ankstyvesniuose rinkiniuose, bet šis bruožas prasimuša dar platesniu šviesos pluoštu "Saulės šermenų" foliante. Knygoj kurią būtų leistina pavadint, neužgaunant autoriaus, "Gustaičio atsisveikinimo su scena spektakliu".

Iš pirmo žvilgsnio atrodytų, kad satyrinė A. Gustaičio poezija tarsi nepakitusi. Ką čia išraitysi, kalbėdamas apie "Homo — homini — lupus" emigrantišką tikrovę, apgailėtina blankią, kaip nusišėres, numintas ir nuilaistytas kilimas. Jo dėmės vis tos pačios: visoks veiksmų maiilius, tartiufų, grafomanų, megalomanų galerija, ir pilko žmogelio šūstelėjimas aukštyne, besigelbstint iš monotonijos alkoholiu ar seksu, "draugyste, kuri suglaudžia šalančią viengungę su karšta vedusio svaja". To šmaikštoko komentarėlio apie mergelių rūteles ir vyrielių negalias, tarp kitko knygoje gausoka ir nebūtina visi vienodai interpretuos tą "erotinį", kaip sakoma, elementą. Tas pats klasikinės eilėdaros grakštumas, eilių dahningumas, aforizmų glaustumas. Rodos, žinai, kad trenks nokautu paskutinis posmelis. Saugais ir rieti alkūnę. O vis vien vožteli "punch line" ir partrenkia, prajuokindamas iki ašarų.

Bet jei skaitytojai atrodo, kad "Saulės šermenys" yra smagiu "Ir atskrido juodas varnas" tęsiniu (situaciją pasunkina ir tai, kad ne vienas per tą laiką su "Varnu" susigyvenom, išmokom mintinai), tai vis vien tenka pripažinti, kad naujasis rinkinys ženklina naują fazę, naują pakopą Gustaičio kūryboj. Savo nuotaikų spektru, vaizdavimo priemonių įvairumu, emocijos skaidra, melancholiško pavadinimo "Saulės šermenys" rinkinys yra skaišti metūgėlė, niuansuotesnis ir dinamiškesnis nei pirmtakai. Jau vien eilėraščių pavadinimai — "Dialogas su kraštu", "Raminantis žodis broliui tėvynėje", "Emigracinis seimas", "Premijuoto romano pamėnėjimas" liudija, kad baltasis metraštinnikas jautriai pergyveno visus išeiviškojo gyvenimo skersvėjus. Aštri jo plunksna dažnai vienu brūkšniu užfiksuoja negeroves, kurių pavaizdavimui nusibrendama rašalo klainais. Naujovė yra tai, kad anapus linksnų jo piešinių yra nauja dimensija, veriasi neįaukus kalėjimo mūrelio reginys. Kalėjimo, kurį pasistatėme patys. Taip sakysim "Dialoge su kraštu" Gustaitis meistriškai nupiešia gyvo numirėlio, pagy-rūno charakterį. Teptuko prisilietimas paskutinėj eilutėj jį tobulai užbaigia:

Viens — kad žemė ten sustirus,
Karčios tundra uogas,
O kitam — Nevados tyruose
Visos mergos nuogos...

(Nukelta | 2 psl.)

Baltasis metraštininkas

(Atkelta iš I psl.)

Tai nuostabus kulminacinis taškas. Bet nemažiau eilėraščių įtaigūs savo sąranga, dramatiški kiliu, atskleidžiančių besizjojančią po brolių kojom žemės pluta. Gustaitis čia primena garsų Ramuž'o varpininką, mokėjusį skambinti dangui ne mažiau ne daugiau, kaip tai dieni skirta.

Lygiai kondensuota forma traktuojama eilėraštyje "Užburtoji lietuvių" mišrių šeimų situacija. Ir vėl ten, kur rūstus moralistas būtų paliejęs skystalo maris, Gustaitis išsiverčia keturiom strofom. O tačiau santuokos skurdybė, net atgarmantis neišvengiamas finalas, režia akis savo nuogybe.

Ne kažin kaip džiugus Atsarginės Lietuvos veiklos balansas yra skelbiamas viešumai ne viena kartą. "Augin tėvas sūnūžėlį", "Išbėg" išbėgo iš Rusnės kaimo, "Visi laimingi, visiems gerai", "Ir nebaisu", "Kariškoji baladė"—vis tai žvilgsniai į mūsų nuodėmingą praeitį. Ypatin-gai taikli būna Gustaitis satyra, kai jo eilės gimsta iš pirmojo iš-eivijos penkmečio prisiminimų. Tokia yra jo herojinė poema "Emigracinis seimas".

Tur būt, nesuklysim pasaka-ką, kad dažnas ekaitytojų (teisin-giau klausytojų, išgirdusių Gus-taitį vien programos linksmojoj daly) yra linkęs manyti, kad jo posmai pasirašo savaime. Be darbo ir kančios. Tačiau (ir to-dėl jo rinkinių būtina turėti) kalbos turtingumas, žodynas, aliteracijų gausa, ritmika, paga-liau onomatopėjų panaudojimas, akivaizdžiai rodo Gustaitis rū-pinimąsi forma. Eilėrašty "Emi-gracinis seimas" Gustaitis pasi-nauduoja tipografinę brūkšniu-otos linijos priemonę, paženkli-nant, kur baigiasi herojinė — trimitinė dalis ir kur prasideda mūsų prigimčiai taip mielas Žy-gis pirmyn į žilą senovę:

Ir išrinkom dėdės tėtą
Vesti žygiuons visus,
O teta ta — komiteta,
Komitetas — kilbasas,
Prie kilbasų — dar kopūstų,
Kad mums laisvės vėjas pūstų,
Pilius Canadian galvas, —
Lai gyvuoja Lietuva.

Jau pats turinys, archajinių formų (žygiuons, lai), sukeistų lyčių (kilbasas) panaudojimas, sarkastiška paskutinė eilutė, ne-dviprasmiškai atskleidžia auto-riaus kartėlį. Bet jį dar labiau pa-bėržia pašaipiškas ty pačių garsų "ta-ta-ta"... kartojimas, vaizdžiai įtaigojantis išsikvėpi-mą, žiuožiančią stagnacijon. Taip ir regi lėtėjantį garvežį, dar kretantį, šnypščiantį nosim, bet tuoj išleisiantį dvasią.

Neeilę parodijos galią Gus-taitis įrodo daug kur. Eilėrašty "Abstraktas Nr. 1", nuostabioji "Poeto" užsklandys. Neretai jam pagalbon ateina tautosaki-nis elementas. Iš esmės liaudies daina yra Gustaitis tyro poe-tiškumo sinonimas, ir jis tuo elementu pasinaudoja labai at-sargiai.

Visų pirma liaudies dainų struktūra, vaizdų paralelizmas, ypatingai dėkingi brutaliam kontrastui tarp lyriškos gied-rės ir žemiškos skurdybės. Šis kontrapunktas virtuoziškai pa-naudojamas eilėraštyje "Liau-diškai" (tarp kitko gerokai įsi-bėgėjus, antrame punkte):

Ne, ne vologėlė mūs vargų pagaili,
Nekukuos gegutė žiemą vakare.
Tai tik motinė už tėvelio kalį,
Su kitu pabėgus, krykštauja hare.

Kitu atveju liaudies dainų sti-lius panaudojamas vidury eilė-raščio, ir toji priemonė ypač efektyvi. Tokiu pavyzdžiu būtų "Nekrologas kaimo gaideliui", faktinai neįtakus komentaras

apie technologijos amžiaus kry-žiuojamą žmogų. Bet kad Gus-taitiui nebūtina ramsčiuotis pa-rafražėmis, ar liaudies poetikos ornamentacija, kad jis gali būti šiltas ir paprastas, liudija visa eilė brandžių eilėraščių, kaip "Elegiškas regėjimas", "Drau-gystė" "Romantiškoji Madame Antique", "Gyvenimas ir mir-tis". Ypačiai vykusia orkestraci-ja ir emocijos vientisumu pasi-žymi "Sausio pirmąją". Šven-tiškai skambas žodis jame vi-siškai dingsta. Jo vietą užima labai žemiška, kasdieninė nuo-vargio aimana, kurią pakelia iki intymumo gaidos paskutinis akordas:

Ir ta pati mintis mažytė
Išminčių žodžiuose gražiūs,
Jog nežinia net ko prašyti,
Kai puošnūs metal atvažiuos.

Tiktai, kai šuo pusny suloja,
Gal dar maldauti jį gali
Iškasti giltinė į koją,
Kad jį sukliptų pakely...

Didžia naujojo rinkinio staig-mena yra tai, kad šaliaisais hu-moristo Gustaitis atsistoja vi-siškai tvirtai iki šiol menkai pa-žintas Gustaitis lyrikas. Ne mi-zantropas ar cinikas, kaip kas jį įsivaizduoja, bet nuostabios emociinės savitvardos žmogus. Neaklas žmogaus menkystei, skaudžiai pergyvenęs iš-eivijos tragediją ("Paskutinė peti-ci-ja"), stoviška rezignacija pasi-tinkas tai, kas yra neišvengiama, neslapstas savo dėkingumo ir pagarbos tiems, kurie jį pa-laiškė gyvenimo kelyje.

Skambus rinkinio pavadinimas "Saulės šermenys" tik da-linai išsako knygos pobūdį. Saulė, aišku, yra gyvasties, kū-rybiškumo, gėrio, grožio simbo-lis, gi poeto akystata su tų daly-kų pražūtim yra būdys, ku-rias puikiai išsako knygos atva-zai skirtas eilėraščių "Rauda", atskleidžiantis puikų įsijautimą į liaudies dainų dvasią ir stubi-nantis skaitytoją betarpe emoci-ja ir skausmingom potekstėm.

Ko numirei, Sauli, mums laimėn
Kelį šviesus,
Kai nebaigta giesmė, neatšvesti
darbai?
Ar nebėra ir tau žydriol tėvynė?
Vietos
Ir, bėgdama dangun, į žemę
suklubai?
Melancholijs, pesimizmas ir

vienaziūdiška gaida nėra nauji dalykai mūsų lyrikoj. Tiesa, Gustaitis lyriko balsas yra tvir-tas ir savitas, bet didžiausia knygos staigmena yra, mūsų manymu, pluoštelis eilių skir-tų gyviems draugams: Braz-džioniui, Vizgirdai, Santvarui. Ne tik kaip literatūriniai port-retai jie brandūs, tikri be diti-rambų aukšelio. Jie kalbės dau-giau atieities skaitytojui negu imantūs referatai. Pats gestas yra vyriškas ir tose moderni-siose odėse išryškėja itin pa-traukli menininko asmenybė.

Vienas ty eilėraščių yra ski-riamas dail. Viktorui Vizgirdai. Pirmą kartą pasirodęs 1967 m. "Metmenu" 13-tam numeryje, jisai yra perėjęs eilė redakcijų, leidžiančių pasekti, kaip Gus-taitis grūmėsi dėl autentiško ne-pompastiško žodžio.

Užuot atsilyginęs plytgaliu raudonam skudure, pagal iš-eivškos moralės nuostatus, Viz-girda atsidėkojo autoriui, su-kurdamas "Saulės šermenims" reto puošnumo apdarą. Iš tiesų dailaus formato leidinį puošia be titulinio lapo ir įklijų kolažų, dar septynios spalvotos litogra-fijos. Retai kada lietuviška kny-ga pasiekė tokio apipavidaiini-mo ir stilių darnos. Išskirtinai šurpi savo tiesa yra 15-to pus-lapio iliustracija — "Laurea-tas" Bet tas pats širdžių plaki-mas vienan taktan jaučiamas ištisai visur.

Antanas Gustaitis

Nuotrauka Vytauto Maželio

Ir recenzentas užkandžiavo tris kartus

Kestučio Keblio laiškas redak-cijai ("Drg." kultūr. pried., XL3) manęs nenustebino. Parašęs lyg ir nepalankią "Užkandžio" re-cenziją, tikėjau, kad kas nors tuoj pat šoks piestu ir ims įro-dinti visus "Užkandžio" privalu-mus. Taip ir įvyko.

Visų pirma noriu padėkoti K. Kebliui už draugišką, linksną to-ną, juo labiau už vengimą sar-kazmo, kuriuo ne kartą buvau papenėtas po vieno ar kito šė-dvoro parencenzavimo. J. Jankaus knyga irgi perskaičiau tris kar-tus. Ne dėl to, kad ji man pati-ko, bet dėl to, kad negaliu ra-šyti recenzijos, gerai nesusipaži-nęs su tekstu. Taigi ir aš turiu teisę vilkėti skaitytojo marškinus.

Beskaitydamas pasibraukiau, visą eilę taiklių aforizmų. Šioje srityje J. Jankus yra meistras. Pa-vyzdžiui: "Kad būčiau rankovė, išversčiau ir parodyčiau vidų", "Mes vis mėgstame ramstytis praeities lazdele, nors kaip silp-na ji bebūtų", "Su moterim visa-da eina arba saldumas arba kar-tėlis"... Taip pat prirašiau para-šėse visokių pastabų: teigiama, neigiamų; galybė šauktukų, reikš-damas žavesį sklandžia kalba. Noriu čia paminėti kelias iš tų pastabų be jokios atrankos — tie-siog parodyti savo skaitymo imp-resijas. Trafaretiškai šnekant, pirmas įspūdis nemeluoja.

Stai "Konvertite" šalia kom-

Sunku atspėti, kaip teisingai interpretuoti įrašą foto-monta-že "Padarėm grabą be dūrelių". Karstus su "dūrelėm" papras-tai juk regim laidotuvių koply-čiose, kur tįso parodai Max-Factorizuoti palaikai. Nei dvie-jų menininkų talka pateikti skaitytojui šventišką leidinį ne-turi nieko bendro su lentkalys-te, nei Gustaitis kūryba niekuo nepanaš į bedvasę liekaną. Tik-riausiai įrašas interpretuotinas kaip intencija pakilti po velė-na fariziejystę, pavydą, godumą, visas negeroves, alinančias mū-šų buitį.

Jaunolės pamokslu mokytojui: "baisiai negyvas žalbėjimas, at-rod, cituoja NKVD įsaką". "Konvertitės" pabaigoje: "neįtiki-nanti istorija". "Sužieduotuvų" 37 psl: "kartais tie paprasti žmo-nės taip jau knygaiškai nušėka"; 39 psl. "prieštarauja psichologi-jai"; 45 psl.: "tos dviprasmiškos užuominos apie moterį yra įky-rios, stinga drąsesnės erotinės iš-raiškos — slapstosi už gudrių me-taforų, palyginimų"; 74 psl.: "ge-ra pabaiga".

Realistinėje novelėje "Užkan-dis", 76 psl., kur sadistas Vagne-ris prie kalinių ausų pyškina iš-šautuvo: "netiesa — karui bai-giantis, stinga drąsesnės erotinės iš-raiškos — slapstosi už gudrių me-taforų, palyginimų"; 74 psl.: "ge-ra pabaiga".

Realistinėje novelėje "Užkan-dis", 76 psl., kur sadistas Vagne-ris prie kalinių ausų pyškina iš-šautuvo: "netiesa — karui bai-giantis, stinga drąsesnės erotinės iš-raiškos — slapstosi už gudrių me-taforų, palyginimų"; 74 psl.: "ge-ra pabaiga".

"Mažo nesusipratimo" paba-igoje: "puiki šeimyninio kiviro harmonija". "Mergaitės" 185 psl. "elegantiškas naujos moky-tojos pristatymas"; pabaigoje: "ar negalėto autorius padoriai skam-bančio anekdotu papasakoti trumpiau?".

Pakaks. Gal minėtos pastabos ir neteisingos? Gal kiti skaity-tojai "Užkandžio" pasakojimų vin-gius išgyveno kitaip? Aš tuo tar-pu, anot Voltero, rašau tai, ką galvoju. J. Jankaus šnekėjimu ne-su itin sužavėtas. Vadovaujuos negailestinga literatūros logika: ne pasakojimo ilgumas ar trumpumas, bet nereikalingas, neuž-angažuojantis šnekėjimas ir sausi, neįdomūs dialogai skurdina pro-zą. Čia ir kalbos dailumas nepa-deda. Rašytojas turi jausti, kur reikia raudono pieštuko ar žirk-lių. Trumpinimo procesas nėra malonus, bet kartais labai pra-vartus. Jei siužetas ir charakte-riai turi pakankamai kraujo, jiems negreisa joks "išsunkimo" pavojus. Pasinaudodamas K. Keblio palyginimais, turiu pasa-kyti: mieliau valgau solidų su-

slėgtą sūrį, negu išžiusią varškę. Gink Die, J. Jankaus prozos ne-priskiriu pastarajai substancijai.

Ne per seniausią paėmiau i rankas Čechovo tomelį ir per-skaičiau kelis apsakymus, tarp jų "Trejus metus", kur aprašoma turtuolio Laptevo nelaiminga meilė jaunai gražulei Julijai. Čechovas čia tikriausiai bandė parašyti romaną. Pasakojimas apima gan ilgą tarpsnį, parodo-mas anuometinis Rusijos pirklių gyvenimas, jų papročiai, jų dva-sinys lėkštumas, žiaurumas, socia-linis neteisingumas. Pro skaity-toją praslėnka virtinė sultingų, nors ir liūdny, keistų charakte-rių, Čechovas tiesiog su moksline precizija organizuoja turiningą medžiagą. Impresionistiniame paveiksle scenos, situacijos, po-kalbiai, gamtos pavaizdavimai, emocijos, charakterių bruožai atrinkti ir išdėstyti tokiu būdu, kad skaitytojas trauktė įtraukia-mas į žmonių santykių gelmę, į visą gyvenimo atmosferą. Nė karto nesuabejoji, kad toks ar kitas paragrafas, fragmentas ar sa-kiny yra nenatūralus, bereikš-mis. Tiesiog norisi, kad rašytojas pasakotų kuo ilgiau, kuo išsa-miau. Deja, jis to nedaro. Savo pasakoniškų kalorijų Čechovas be reikalo neekvoja. Kai kur nu-traukia epizodą ir pereina į kitą sceną, susidariusias "tuštumas", palikdamas užpildyti skaitytojo vaizduotę.

Žinoma, negalima reikalausti, kad J. Jankus, savito rašytojiško talento užgrūdintas, sektų Čechovo metodu. Vis dėlto ir iš jo plunksnos galima pageidauti, kad su ta pačia čechoviška energija ir menine savitvarda jis imponuo-tų. O maniau ir liko neįdo-mūs dėl jo siauro diapazono be-ne visi "Užkandžio" charakte-riai: Mašalas, erotiškasis Kazelis, Savėnas, Rožė, trumparegis brai-žytojas, pusgyvis senbėnis Jero-nimas, arba tas sentimentalus nedonžuaniskas donžuanas mo-kyklos vedėjas. Jiems tiesiog stin-ga "keistumo" arba tam tikro psi-chologinio paslaptinumo.

Kartą J. Jankus viename pasi-sakyme pažymėjo, kad savo pas-a-kojimuose vengias "sunkiosios ar-tilerijos". Kitais žodžiais, jis pa-lieka ramybėje filosofinius, so-ciloginius ir kitokius aukštos įtampos samprotavimus; jis ap-rašo tik paprastų žmonių gyveni-mą. Aš manau, kad modernioje prozoje pažvelgti į "paprastų" žmonių sielą be "sunkiosios ar-tilerijos" neįmanoma. Neūten-ka nei gražios kalbos, nei stiliaus prašmatnybių, nei senoviškos iš-minties. Žmogaus dvasios klodų atskleidime turi dalyvauti visa mūsų patirtis, visa dabartinė eru-dicija, įskaitant ir filosofiją ir naujausią psichologiją. Čia daž-nai iracionalūs postūčiai irgi daug padeda.

Pabaigai noriu paklausti: ko-dėl J. Jankaus "Mergaitė", kur aprašoma mokyklos vedėjo meilė jaunai mokytojai, visiškai neeg-zistuoja mokyklinis fonas? Aš negirdžiu vaikų balsų, aš negir-džiu aplinkinio pasaulio. Atrodo, viskas vyksta kažkur atokioje vandenyno saloje. O J. Jankus gi turėjo prieš akis Lietuvos pro-vincijos mokyklą.

Pr. Visvydas

DR. VL. BLAŽYS
PLAUCIŲ IR VIDAUS LIGOS
2801 West 63rd Street
Kampas 63-čios ir California
Pirmad., antrad., ketvirtad., nuo
6 iki 7:30 val. vakaro
Šeštad. nuo 2 iki 3:30 val.
Trečiad. ir penktad. uždaryta.
Ofiso telef. 470-4042
Rezid. tel. WAlbrook 5-3048.

DR. REGINALD CIENKUS
TEL. — 788-3980
GYDYTOJAS CHIROPRAKTIKAS
6230 W. Cermak Rd., Berwyn, Ill.
Pirmad., Antrad., Kėtv. ir Penktad.
9 val. ryto iki 12 val. dienos ir nuo
2 val. popiet iki 8 val. vakaro.
Šeštadienis 8:30 - 12 val. diena
Emergency tel. — 788 - 5981

AFRIKOS TYRINĖTOJAS
Siemet sueina 100 metų, kai mirė ypatingo uolumo Afrikos tyrinėtojas David Livingstone. Tai buvo kartu tyrinėtojas ir misininkas. Kai jam reikėjo lai-kyti egzaminus į misijų tarny-bą, jis turėjo pasakyti pamoks-lą. Perskaitęs Šv. Rašto posme-lį, jis susimąstė ir balsiai pra-tarė: "Draugai, aš visai užmir-šau, ką turiu pasakyti" ir, pa-likęs sakyklą, išskubėjo iš kop-lyčios. Vis dėlto jis buvo priim-tas į misijų tarnybą ir savo uo-lumu pralenkė daug kitų.

Jis perėjo Afriką nuo Atlan-to iki Indijos vandenyno, nuo

pusiaujo iki pietinio galo. Jis at-rado Ngami ežerą, Zambezi upę, ištyrė Kalahari dykumą, joje aptiko Viktorijos krioklį. Grį-žęs Anglijon, visus sudomino sa-vo keliones aprašančiomis kny-gomis. Atsidavęs vien tyrimams, vadovavo ekspedicijai Nilo vers-nių ieškoti, pasiekė Tanganikos ežerą, pateko į žmogėdrių plotus. Kelyje pavogė jo vaistų atsar-gas, pabėgo jo nešikai, paskelb-dami, kad jis mirė. Išvargusį, nusilpusį, sergantį jį surado žurnalisto M. Stanley ekspedi-cija. Livingstones ir mirė tyri-mų ekspedicijoje Afrikoje 1873 m., turėdamas 60 m.

PR 8-3229
DR. ANNA BALIUNAS
2858 West 63rd Street
AKIŲ, AUSŲ, NOSIŠ IR GERKLĖS LIGOS
Valandos pagal susitarimą

DR. K. G. BALUKAS
DR. FANG C. LU
Akusherija ir moterų ligos
Ginekologinė Chirurgija
6449 So. Pulaski Road (Crawford Medical Building) Tel. LU 5-6446
8007 W. 83 PL, Justice, IL, 599-0500
Pirma ligitus pagal susitarimą, jei neatliepia, skambinti 374-8012

DR. C. K. BOBELIS
INKSTŲ IR ŠLAPUMO TAKŲ CHIRURGIJA
Tel. — 695-0533
FOX VALLEY MEDICAL CENTER
860 Summit Street
Route 58 — Elgin Illinois

Tel. ofiso HE 4-5849, rez. 388-2233

DR. PETER T. BRAZIS
GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
2434 West 71st Street
Val. pirm. ketv. 1 iki 7 popiet, antrad., penkt., 1-5 treč. ir šešt. tik susitarus.

Dr. Ant. Rudoko kabinetą perėmė
DR. EDMUND C. CIARA
OPTOMETRISTAS
2709 West 51st Street
TEL. GR 6-2400

Val. pagal susitarimą: pirmad. ir ketv. 1—4 ir 7—9; antrad. ir penktad. 10—4, šeštad. 10—8 val.

Ofs. tel. 735-4477 Rez. PR 8-6960

DR. E. DECKYS
GYDYTOJA IR CHIRURGE
Specialybė Nervų ir Emocinės Ligos
CRAWFORD MEDICAL BUILDING
6449 So. Pulaski Road
Valandos pagal susitarimą

Rezid. Tel. — GI 8-0873

DR. W. M. EISIN-EISINAS
AKUSERIJA IR MOTERŲ LIGOS
GINEKOLOGINĖ CHIRURGIJA
6132 So. Kedzie Ave., WA 5-2670
Valandos pagal susitarimą. Jei neatsiliepia, skambinti: MI 3-0001.

Tel. — BE 3-5893
DR. A. B. GLEVECKAS
GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
Specialybė Akių Ligos
3907 West 103rd Street
Valandos pagal susitarimą

Ofiso telef. PR 8-2220

DR. JANINA JAKŠEVIČIUS
JOKŠA
VAIKŲ LIGOS
2656 West 63rd Street
Pirmad., antrad., ketvirtad. ir penkt. nuo 12 iki 3 val. ir nuo 5 iki 8 val. vak., šeštad. nuo 1 iki 4 val.

Ofs. PO 7-6000 Rez. GA 3-7278

DR. A. JENKINS
GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
3844 West 63rd Street
Val.: kasdien nuo 1—4 p. p. ir 6 iki 8 val. Trečiad. ir šeštad. uždaryta

DR. K. A. V. JUCAS
Board Eligible
American Board of Dermatology
SPECIALYBĖ ODOS LIGOS
IR CHIRURGIJA
6324 North Milwaukee Avenue
Tel. 763-3310 266-8668

Visi telefonai 652-1381
DR. F. V. KAUNAS
GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
1407 So. 49th Court, Cicero
Val. kasdien 10.12 ir 4-7 Trečiad. ir šeštad. tik susitarus.

Tel. ofiso ir buto OLYmpic 2-4159
DR. P. KISIELIUS
GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
1443 So. 50th Avenue, Cicero
Kasdien 1-3 val. ir 6-8 val. vak. Iškylus trečiądienius.
Šeštadienis 12 iki 4 val. popiet

Tel. RElance 5-1811
DR. WALTER J. KIRSTUK
(Lietuvius gydytojas)
GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
3925 West 59th Street
Val.: pirmad., antrad., ketvirtad. ir penktad. nuo 12-4 val., p. p. 6-8 val. vak. šeštad. 12-2 val. p. p. o trečiad. uždaryta.

DR. NINA KRAUCEL
KRIAUGELIONAITĖ
AKUSERIJA IR MOTERŲ LIGOS
6132 So. Kedzie Avenue
Tel. WA 5-2670, neatšliepus skam-binti 4471-0225. Valandos pagal sus-tarimą.

DR. IRENA KURAS
GYDYTOJA IR CHIRURGE
KODIKŲ IR VAIKŲ LIGŲ SPECIALISTĖ
MEDICAL BUILDING
7156 South Western Avenue
Valandos: Kasdien nuo 10 v. ryto iki 3 v. popiet. Trečiad. ir šeštad. nuo 10 v. ryto iki 1 v. popiet.
Ofiso telef. RE 7-1108
Rezid. telef. — 239-2919

Ofiso HE 4-1818. Rez. PR 6-9801

DR. J. MEŠKAUSKAS
GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
SPECIALYBĖ VIDAUS LIGOS
2454 West 71st Street
(71-os ir Campbell Ave. kampas)
Pirmad., antrad., ketvirtad. ir penkt. nuo 3 val. popiet iki 7 v. vak. šeštad. nuo 9 v. ryto iki 11 val. ryto — tik susitarus.

DR. FRANK PLEČKAS
OPTOMETRISTAS
Kalba lietuviškai

2618 W. 71st St. — Tel. 737- 5149
Tikrina akis, Pritaiko akinus ir "contact lenses".

Val. pagal susitarimą. Uždaryta treč.

DR. LEONAS SEIBUTIS
INKSTŲ, POSLĖS IR PROSTATO CHIRURGIJA
2656 W. 63rd Street

Val. antrad. nuo 1 - 4 popiet ir ketvirtad. nuo 5 - 7 vakare
Ofiso tel. 776-2880; rez. 448-5545

DR. J. J. SIMONAITIS
GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
Adresas: 4255 W. 63rd Street
Ofiso tel. RE 5-4410
Rezid. GR 6-0617

Valandos: pirm. ir ketv. nuo 1 val. iki 3 val. p. p. ir nuo 7 iki 8 v. vak. antr. ir penkt. nuo 1-3 val. p. p. ir vakarais pagal susitarimą.

DR. VYT. TAURAS
GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
Bendra praktika ir moterų ligos
Ofisas ir rez. 2652 W. 59th St.
Tel. PRospect 8-1223
Ofiso val.: Pirm., antr., treč. ir penkt. nuo 3 iki 4 val. ir nuo 6 iki 8 v. v. šeštad. 2-4 val. popiet ir kitu laiku pagal susitarimą.

Ofiso tel. HE 4-2123. Namų GI 8-6195

DR. V. TUMASONIS
CHIRURGAS
2454 West 71st Street
Val.: pirm., antrad., ketv., ir penktad. 2-4 ir 6-8. Treč. ir šeštad. uždaryta.

Tel. PRospect 6-9400
DR. ONA VAŠKEVIČIUS
(VASKAS)
GYDYTOJA IR CHIRURGE
6648 South Albany Avenue
Val.: Pirmad. 6-8 p. p. antrad. 2-6 p. p. penktad. ir šeštad. 2-4 p. p. Kitoms dienoms tik skubiu reikalu, susitarus.

Tel. Ofiso PR 6-6446
DR. F. C. WINSKONAS
GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
3107 West 71st Street
Valandos: 1—6 val. popiet. Treč. ir šeštad. pagal susitarimą

DR. PETRAS ZLIOBA
GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
6449 So. Pulaski Road
Ofiso tel. 767-2141; namų 636-4850
Val.: pirm., antr., ketv. 2—5 ir 6—3, penktad. 2—5. Šešt. pagal susitarimą.

Pokalbiai simpoziumo temomis

Svarbu kreipti dėmesį į tokius darbus, kurių šiandien negali atlikti okupuotos Lietuvos istorikai

Atsako Jonas Puzinas, Antrojo mokslo ir kūrybos simpoziumo Istorijos sekcijos pirmininkas

— Kas ypač būtų pabrėžtina šiandieninėje Lietuvos istorijos mokslų situacijoje?

— Istorikas turi būti objektyvus, kad galėtų atkurti kiek galint tikresnį praeities vaizdą. Istorikas neturi teisės klastoti ir iškreipti praeities faktų. Kai istorikas patenka į kurios nors ideologijos ar valdymo sistemos sūkūrį, jis, tos srovės pagautas, išmušamas iš objektyviosios istorijos vėžių ir tampa tos srovės ar ideologijos tarnu — norint nenorint, jis būna priverstas praeities įvykius nušviesti pagal jam duodamus nurodymus ar reikalavimus. Istorikas reikalingas visiškoms mokslo laisvės.

Čia išelvijsje svarbu kreipti dėmesį į tokius istorinius darbus, kurių šiuo metu negali atlikti rusų okupuotos Lietuvos istorikai. Be to, Vakaruose apstu dar netyrinėtų archyvų. Istorikai turėtų susidomėti tais archyvais, rinkti ir skelbti tą archyvinę medžiagą, ją analizuoti ir sintetinti. Gražią pradžią yra padariusi Lietuvos katalikų mokslo akademija. Čia ir Lituanistikos instituto istorikų talka labai praver-

Dr. Jonas Puzinas

ty, juo labiau, kad dalis jų priklauso abiem mokslo institucijoms.

— Jubiliejinėse savo paskaitose apie Vilnių esate iškėlę gerokai naują dalyką, kad Vilnius jau, tur būt, yra buvęs ir Mindaugo sostinė. Sakykit, ar galima tikėtis ir daugiau tokių atradimų Lietuvos istorijoje, kur jų ieškoti ir ko galima laukti?

— Kad ir archyvai yra gerokai apžvalgyti, bet juose gali susirasti ir tokios mums nežinomos medžiagos, kuri galėtų patikslinti, papildyti ligšiolinių tyrinėjimų pasiektus rezultatus, net atitaisyti vyraujančias tezes bei prielaidas. Galimas dalykas, kad ir mindauginio Vilniaus hipotezei sustiprinti ateityje netikėtai susiras naujų istorinių šaltinių. Konkrečiai kalbant apie Vilniaus gyvenvietės — pilies — miesto užuomazgą, be abejo, pirmaeilės reikšmės dalyku laikytini plataus masto archeologiniai tyrinėjimai. Ligi šiol atlikti labai vertingi kasinėjimai tiek Gediminio pilies kalne, tiek ir Žemutinės pilies rajone tėra nuotrupinio pobūdžio. Iširtinas vietas Vilniaus pilių kompleksas, vi-

sų trijų pilių rajonai. Gaila, kad spėjamosios Mindaugo katedros likučiai nebuvo ištirti, o teatidengta tik viena siena.

— Tur būt, visai natūralu, kad mūsųose yra gerai pasiruošusių su mokslo laipsniais istorikų, o taipgi netrūksta ir didelių bei nuoširdžių istorijos mėgėjų. Koks, Jūsų nuomone, turėtų būti vienu ir kitų santykiavimas tarp savęs, su istorijos mokslu ir su nauda iš to?

— Nuoširdūs, darbštūs ir gerų norų istorijos mėgėjai labai svarbūs tautininkai, benagrindėjant įvairių laikotarpių praeities problemas. Čia istorikų specialistų ir istorijos mėgėjų glaudus bendradarbiavimas būtų be galo naudingas. Svarbu, kad tas santykiavimas vyktų tarpusavyo pasitikėjimo ir kooperavimo dvasioje. Istorijos mėgėjai pasiektų savo tyrinėjimų darbuose tikrai gražių rezultatų, jei pasinaudotų specialistų istorikų talka, jų kritišku žvilgiu. Tada būtų išvengta patikancių nepagrįstų apibendrinimų, iškreiptų ar net fantastinių išvadų.

Daugiau pelų ir šiaudų negu grūdų; daugiau tvorų negu tiltų

Atsako Antanas Paplauskas-Ramūnas, Simpoziumo Pedagogikos sekcijos pirmininkas

— Aplamai šiandieniniame pedagogikos moksle, Jūsų manymu, yra daugiau viešelių ar šunkelių?

— Daugiau šunkelių ir klystelių negu viešelių! Daugiau pelų ir šiaudų negu grūdų! Daugiau tvorų ir užvarų negu tunelių ir tiltų. Žinoma, būtų galima paklausti, kodėl taip yra. Viena iš pagrindinių bei šakninių priežasčių yra, be abejo, pedagoginis galvojimas kairės ir dešinės, t. y. juodo ir balto, kategorijomis. Tai yra, taip sakant, galvojimas "lazdomis" ar lazdos galais: arba-arba. Bet ar galima rasti ar net įsivaizduoti lazda viena galu? Sąvoka arba-arba turi būti pakeista sąvoka ir-ir! Juk kur yra dešinė, ten yra ir kairė ir atvirkščiai. Be to, sudėję ir dešinę ir kairę, gauname tik vieną vieną iš daugelio matavimų, būtent pločio, o kur gi visi kiti matavimai?

Kai A. Einšteinas, mūsų šimtmečio pradžioje, pradėjo revoliuciją gamtos bei visatos mokslų srityje, savo galvojimą grindė jis ne kairės-dešinės dilema, bet kairės - dešinės - gylto - aukščio susikryžavimu bei santykiavimu, t. y. koordinatėmis, palenktomis judesio, gravitacijos, erdvės, laiko etc. matavimams bei dėsniams. Ugdymo ir aplamai žmogaus bei visuomenės mokslai šiandien yra atsilikę apie 70-100 m. nuo gamtos bei visatos mokslų. Liūdna!...

Galvojimas vien dešinės - kairės arba juodo - balto kategorijomis tinka nebent urvažmogui ar šiaip jau siaurapročiui ("uzkalobui"), bet tik jau ne XX a. pedagogui. Kaip tik tarp juodo ir balto slepiasi visos spalvų derinys-spektras ir nuostabi daugiavarsė vaivoryksė, juosianti žemę ir dangų. Tai taikos bei sandoros ženklas ir simbolis!...

— Kas Jums atrodo pedagogikoje dabar yra svarbiausia?

— Į šį klausimą nėra jau taip

lengva lakoniškai, t. y. keliais žodžiais bei sakiniiais, atsakyti. Bene vienas iš pačių nuodugniausių ir taikliausių atsakymų būtų toks:

Ko labiausiai XX a. pedagogikoj trūksta, tai žmogaus ir kartu visuomenės aiškaus, pilnutinio vaizdo. Ugdymas — žmogiškoji statyba. Pedagogika — žmogaus bei visuomenės išsiskleidimo mokslas, o pedagogija — žmogaus bei visuomenės išsiskleidimo menas. Jokia statyba, taigi ir žmogiškoji, neįmanoma be jokio vaizdo, be jokio architektūrinio plano. Naujaisiais laikais, temstant ir nykstant Dievo vaizdai, palaipsniui temo ir nyko ne tik žmogaus, bet ir visuomenės vaizdas XX a. pedagogika brido ir įbrido į baltas, pelkes ir džiungles, nes išnyko skirtumas tarp žmogaus, gyvulio ir mašinos... Kaip mokyti? Kaip mokyti? Kaip gyventi? Kaip sugyventi su kitais? — Į šiuos ir kitus raktinius pedagoginius klausimus kai kurie pedagogai bei psichologai bando atsakyti, tyrinėdami ne žmones, o kurtukojus ir tai pačius "mizerniausius", būtent: viščiukus, peles, žiurkes, etel. Žinoma, neužmirškime, jog gyvename atominio bei kosminio, t. y. apokaliptinio amžiaus priešaušryje...

Šiandien didelės ir, gal būt, pagrindinės viltys yra sudėtos į lyginamąją pedagogiką. Šis sąjūdis jau yra plačiai paplitęs ir Vakaruose ir Rytuose, o pilnas įsisiūbavimas ir įsibėgėjimas prasidėjo nuo Tarptautinių pedagoginių metų (1970), t. y. nuo Lyginamosios pedagogikos pirmojo pasaulinio kongreso, įvykusio Ottawos universitete 1970 m. Antrąjį kongresą rengia jau pats UNESCO.

Lyginamoji pedagogika atstato pilnutinį daugiamečių žmogaus vaizdą. Asmens ir visuomenės santykių nagrinėjant, yra gaunami keturi skirtingi atsakymai — du neigiami ir du teigiami. Asmuo be visuome-

Dr. Antanas Paplauskas-Ramūnas

nės-individualizmas (alienation), visuomenė be asmens — kolektyvizmas bei konformizmas (melting pot, the lonely crowd). Suvisuomenintas asmuo - asmenybė - personalizmas. Suasmeninta visuomenė - bendruomenė - pluralizmas.

Ir kaip nepagydyti vėžio smegenų kraujo išsiliejimu arba atvirkščiai, taip nepagydyti kolektyvizmo individualizmu bei kapitalizmu arba atvirkščiai, nes tikrieji gydymo vaistai yra: personalizmas ir pluralizmas bei universalizmas.

— Išelvijos lietuviškoje mokyloje ko, Jūsų manymu, labiausiai trūksta: teorijos ar praktikos?

— Ne tik pas mus, bet ir Europoje, Amerikoj ir aplamai pasaulyje labiau trūksta gerų nuodugnių teoretikų negu praktikų. Iki šiolie, deja, XX a. dar nėra davęs mums nei Komenskio-Komenijaus nei Pestalozziol... Taigi, dar daug, o daug, vandens upėmis nutėkės, kol su lauksime pedagoginiuose moksluose Einšteino, Heisenbergo, Schroedingerio, Eddingtono, etc. Betgi atskirti teoriją nuo praktikos tai

reikšia atskirti sielą nuo kūno, vandenį nuo šulinio, šoferį nuo autobuso, konduktorių nuo traukinio, pilotą nuo lėktuvo, šviesą nuo dienos! Teorija veda bei diriguoja, praktika pataiso bei koreguoja! Abi — neperskiriamos! Pilnutinis pedagogas yra kartu ir teoretikas ir praktikas. Teorija yra graikiškas žodis ir, imant raidiškai, reikšia viziją, regėjimą. O kur nėra vizijos, nėra regėjimo, ten žūsta ne tik žmonės, bet ir tautos. Ir šiuo atveju, didelės ir, gal būt, pagrindinės viltys yra sudėtos į lyginamąją pedagogiką, kuri juk analitina, sintetina, hipotetina, sukaupia ir suveda į vieną darnią visumą bei vienybę pedagoginius įnašus — teorinius ir praktinius — visų pasaulio tautų, didelių ir mažų. Čia slypi galimybės ir ateitis ir mūsų pedagogams. Ir nėra negalima, jog Lietuva ir, būtent, jos sostinė Vilnius, neišskirtų kaip viena iš būsimos Jungtinės Europos sostinių t. y. pedagoginė sostinė, lyginamosios pedagogikos europinis ir pasaulinis židinys.

DR. P. REKLAITIS HERDERIO INSTITUTO BIBLIOTEKOJ

Vokietijoje gyvenantis žinomas mūsų meno istorikas, paskelbęs labai vertingų studijų, tyrinėjančių Lietuvos meno praeitį, perėjo dirbti iš Marburgo universiteto bibliotekos į Johann Gottfried Herder instituto biblioteką ten pat Marburge. Jis čia tvarkys Baltistikos užsakymus ir katalogavimą.

NAUJAS LITUANISTIKOS INSTUTO SKYRIUS

Instituto tarybos nutarimu įkurtas Menotyros skyrius. Jo laikini vedėju vieneriems metams paskirtas dail. Antanas Tamošaitis.

Roberto Kunstmano nuotrauka iš šiuo metu Jaunimo centre, Chicagoje, vykstančios lietuvių fotografų parodos

Ar tu mane atgal šaukei, ar rugio diegas kalėsi?

Pranas Dom. Girdžius

TRYS KELIAI

Trys keliai.
Vienas pro kalvę,
Nusmeiges į žemę
Nuo dūžių į kantrų priekalę,
Visas išmaltas, išraižytas šviežių ratlankių,
Pabliures, kaip tavo dienos ir naktys,
Spiaudosi rudenį ir pavasarį.
Kitas ortogonalinis.
Perkirtęs abscisą,
Šauna tiesiai aukštyn į zenitą.
Vasarą sirpsta saulėje ištįsęs,
Kaip tavo sapnai, kaip tavo regėjimai
Motinos išciose.
Trys keliai.
Kur eina trečiasis, nežinau, nežinau.
"Kontrabandininke, padėk čia savo našatą", —
Kalvio duktė tau, būdavo, sako, —
"Ipsilnu arbatos tau lašą,
Paloši su kitais aviną,
Užeik".
Tu sėdies į fotelį.
Tavo rankos tokios permatomos, popierinės
Kvepiančius mėšlus, prieš berdamas į žemę sėklų
rankelės, per saulėtekį. Gražink man, Viešpatie, metus!

"Pone, —
Tu sakai, —
Pone,
Pone Ministre Pirmininke, toks mano jau
skomis:

Aš renkuos tik nuo scenos moteris".
Sakai ir lenkies, lenkies iki žemės.
Trys keliai.
Trečiasis ilgesnis už rue de Vaugirard,
Trečiasis — tiesė į begalybę.
"Jei kelias be galo,
Kontrabandininke, neskubėk, pasidėk sunkių
naštą,"

Neišmanėlė tau sako ir sako.
Bet tu — nori galo.
Marijos žemė jau toli,
Bet tu tik kerti, tik leki,
Tau iššokusios venos kaktoje,
Ūsai vos kyšo iš prakaito,
Išverstos akys.
Kad gerai nežinau,
Jog rue de Vaugirard eina iki Porte de
Versailles,

O tiesė sugrįžta
Į tą patį tašką.

HABITS-CHIFFONS

Tu keikė raudodama,
Apsikabinusi obelį,
Kad aš rugius pasėjęs neužakėčiau,
Viešnagėn skubėdamas.

O nežinojai, nelaimingoji, jog aš ryžaus pavirsti į druskos sfinksą už vieną tik atlaidų žvilgsnį. Kai atsigrižau,

Pamačiau tave rūščių,
Ašarose paplūdusią
Juodais atolais užsigobusią,
Kad kančios veide neparodytum.

Tada
Per Prėgliaus intakus kėlėsi vilkstinės rūpesčių,
ant vežimų parimusų, kad rugio grūdus pakūtas skursta ant arimų pašturpės.

Kai sustojęs pusiauvely,
Kelio klausiausi,
Iš tolo
Į mane pirštu tu rodei.
Rasose pasikosojusi, spindžiuose išsėrpusi,
vasarotienų nešiojanti ilgesį.

Paku,
Kai pavargęs prisnūdau,
Po Senos tiltais ūkčiojo.
Ar tu mane atgal šaukei, ar rugio diegas kalėsi
pasivėlavęs, ar priganytos bandos būdavo,
vilkdamos tešmenis tau genesčiu? "Habits-chiffons!
Habits-chiffons!" — aidėjo nuo Gare de
Lyon iki Buttes Chaumont, kai galvą pakėliau.

Paskui,
Sako, viskas praeina.
Užmiršus prakeikimą,
Tu prisilietusi meilčiai
Sapnuose, būdavo, man kuždi, vardu vadinti:
"Jei būtum pavirtęs į sfinksą prie Prėgliaus,
į mane vieną težiūrėtum, vėjų išpustytą, grėbian-
čią sienelę įkalny".

Gražink man, Viešpatie, metus!
Meldžiu.

Kad iš naujo mylėčiau, ant pūdymų aparčiau
kvepiančius mėšlus, prieš berdamas į žemę sėklų
rankelės, per saulėtekį. Gražink man, Viešpatie, metus.

"Habits-chiffons! Habits-chiffons!" —
Sapnuose tebegirdžiu.

VYPSENOS

1.
Kai eidavo išas,
Žinodavai,
Kad bus žiema,
Kad važiuos tėvas į girią.
Tik nežinojai, kad nuo šaltųjų
Išsivartys jaujos ir daržinės,
O tu išplauksi pavandeniu
Ir kvailai išsišiepęs plosi
Frankui Mahovichui.

Kai lytyis piestu stodavos,
Viena ant kitos lipdavo,
Žinodavai,
Kad bus Velykos,
Stiebsis pro persėdas geltoni žąsykojai.
Tik nežinojai, kad Velykų rytą
Tarškes traktoriai tėvų sodybose,
O latrai ant kryžių bus —
Lygūs.

2.
Kai anksti pakilę,
Dar su apatinėmis,
Nerandam grybų
Kirtimuose,
Sugrįžtam
Atsivypė.

3.
Koks džiaugsmas
Ant lyties plaukti
Pavandeniu,
Koks nusivylimas,
Kad lytyis iškirmiję,
Kad grybai iškorkiję,
Kad Jėzaus Kristaus
Atėjimas —
Nežinomas.

Aktualieji lietuvių kalbos rašybos klausimai ir jų sprendimas

PR. SKARDŽIUS

Dabartinė lietuvių kalbos rašyba yra trejopa: garsinė, arba fonetinė, kilminė, arba etimologinė, ir tradicinė. Garsinė rašyba rašomi žodžiai, kaip jie girdimi, pvz. *dai-gas, daiktas, drūkšis, gūrklis, gūrškyns, kipšas, mėšlas, rūškynė, skaptas, skirpstas* ir kt. Kilmine rašyba žodžiai rašomi, kaip rodo jų kilmė, pvz. *baugš-tus — daugus, baugini, bauguly; degti, degsnis — dega, deginti, degalas; grąžtas, grįžtė — grąža, grąžyti, gręžia, grįžo, grįžulas; knibti, knibčius — knibis, knibinėti, knyboti; migšas — imigo, migimas, imygis, miegas; rangštas — greitas, skubus* — rangiuos "skubu, stengiuos pralenkti," rangus, rangyti; rūgti, rūgštus, rūgštinė — rūgas "surūgėlis," rūgėsis, rūginti, raugalas; sprigtas — sprigis, spriegti (spriegia sprigi) ir kt. O tradicinė rašyba rašomi žodžiai, kaip jie yra įsigalėję nuo seniau, iš tradicijos. Pvz. būdvardis *aukštas* etimologiškai yra susijęs su *augti, augalotas* "didelio ūgio, aukštas," *augumas* "ūgis, stotas; metūgis, ūglis," *augus* "augalotas; vešlus, tarpus," *augenis* "vyresnis" ir kt., taigi turėtų būti iš kilmės rašomas *augštas, panašiai kaip bėgšus, baugštas, rūgštas* ir kt., bet vis dėlto rašomas iš garsų — *aukštas*. Šalia *baikštas* yra pažįstamas *baigus* (jį vartojo G. Nesel-manas, S. Daukantas), *baiginti* ir A. Salio liudijimu vietomis žemaičių vartojamas *baigulys* "baugulys" (didžiajame žodyne šis žodis neduodamas) šaknį *baig-* rodo ir latvių kalbos *baigs* "baigus," *baigums* "baimė." *Sluoksnis* "klojas," *sluoksna* "plėša, sluoksna" *sluoguoti* "spausti, slėgti" (dėl reikšmės plg. *sluogsna nusiugogė*, t. y. į galą sulaibėjo) ir kt., taigi iš kilmės reikėtų rašyti *sluogsnis, sluogsna*. Bet J. Jablonskio ir kitų nuomone šių žodžių (*aukštas, baikštas* ir *sluoksnis*) kilmė daugumai esanti nežinoma arba neaiški ir todėl jie tesą rašytini iš garsų. Taip pat beveik visoje Lietuvoje aiškiai tariama *bjaurus, pjauti, spjauti* su jotu, kaip atskiru garsu, tačiau lig šiol buvo rašoma *bjaurus, spjauti*, t. y. *b'aurus, p'auti, sp'auti*, panašiai kaip *kiauras, siauras* ir kt. Vien praktiniais sumetimais, nepaisant nei tarimo, nei kilmės, pagal bendratį rašoma pvz. *grįšta, lūšta* (iš *grįž-sta, *lūž-sta), plg. *mėšlas* (iš *mēž-slas), *lūšna* (iš *lūž-sna) ir kt. Pagal bendratį taip pat rašomi ir pusdalyviai *vesdamas, vesdamas* ir kt., plg. *kul-ti* — *kuldamas, sa-ley-ti* — *sakydamas* ir kt., taigi ir *mes-ti* — *mesdamas* ir kt.

Sitokia dabartinė lietuvių kalbos rašyba yra susidariusi įvairiais laikais, veikiant įvairioms įtakoms ir aplinkybėms. Pirmas tos rašybos pagrindus bei dėsnius mėgino nustatyti vokiečių kalbininkas A. Schleicheris (Schleicher) savo 1856 m. lietuvių kalbos gramatikoje (Handbuch der litauischen Sprache). Tam reikalui jis formulavo du lietuvių kalbos rašybos pagrindus: balsiams — fonetinį, o priebalsiams — etimologinį, bet nei vieno iš jų pats išties nesilaikė; pvz. balsius *q, e, i, u* rašė etimologiškai, o rašydamas *mesdamas, vesdamas*, vėl nepritaikė savo etimologinio pagrindo. Fr. Kursaitis, norėdamas būti nuoseklesnis, vėliau priėmė vien fonetinį pagrindą — stengėsi iš garsų rašyti tiek balsius, tiek

priebalsius. Aušrininkai ilgai-niui priėmė A. Schleicherio rašy-bą, bet jie jos visur griežtai ne-silaikė. Pirmas aiškesnius ir nuoseklesnius rašybai pagrindus yra padėjęs J. Jablonskis (P. Kriaušaitis) savo 1901 m. *Lietuviškos kalbos gramatikoje*, kur jis rašė: *piauti, spjauti, augštas, rūgštas, kibšas, prikib-ti, migšas, grįšta, tišta, šla, kę-ra, šla, spura, pirtys, sūnis*, bet *mės, jūs, rūšis, geršiu, gisui* ir *gerinti, pinti* ir kt. Norėdamas patirti, ką kiti pasakys, savo 1911 m. *Lietuvių kalbos sintak-sėje* jis rašė: *pjauti, lobjo, šla-pjas, trys pirtys, inkšti, išok-ti...* 1918 m. jo chrestomatijoje *Vargo mokyklai* jau randame: *bjaurus, pjauti, spjauti; aukš-tas, baikštas, dyksnis, sluoksnis* ir *knibštas, sluogtis; lūšta, grįšta, tišta, dušta, šla, kęra, šla, spura; bėk, srok...* 1918 m. grįžęs į Lietuvą, priėmė vil-niškę rašyba, kurią I pas. karo metu *Lietuvių Mokslo Draugija* buvo pradėjusi vartoti savo lei-džiamuose vadovėliuose, būtent: *šla, kęra, kyla, spura; aukštas, baikštas, rūgštas, sluoksnis; bjaurus, pjauti; mesdamas, ves-damas...* Bet, leisdamas *Visuo-menės įnamius* antruoju leidimu, vėl ėmė rašyti *kyla, spura...* Ur-viniame žmoguje net buvo prad-ėjęs rašyti ir *šep, tep, terp!*

K. Būga ėjo skirtingesniu ir nuoseklesniu keliu — jis rašė *šla, kęra, kyla, spura; bjaurus, bjurti, pjauti, pjautai, pjūvis, spjauti; augštas, baigštas, rūgš-tas, sluogsnis; mesdamas, ves-damas* (ankščiau *mezdamas, vezdamas*) ir kt. Žodžių *pjauti, spjauti* rašymą jis jau 1913 m. šiaip argumentavo: "Visi be iš-imties lietuviai žodžius *spjauti, pjauti, bjaurus* ištaria su j. Vie-toje girdimojo j rašyti i neturi-me nė mažiausio pamato... Rašy-dami žodžiuose *bjaurus, bjurti, pjauti, pjūvis, pjautai, spjauti* po b ir p minkštinamąjį ženklą i vietoje girdimojo j, mes tiesiai spjauname akysna liaudies kal-bai. Nėra kam mums kraipyti ir tampyti, kaip tam Macikui plau-čiai, kalbos faktai!" (Rinkiniai raštai, I, 391-92).

Šitaip rašybai įvairuojant, J. Jablonskio rūpesčiu su Šv. Mi-nisterijos pritarimu 1929 b. bu-vo sudaryta komisija rašybai pertvarkyti. Ši komisija, kurioje ir man su A. Salio teko dalyvau-ti, 1932 m. priėmė naują rašy-bos projektą, kuris 1933 m. pa-skelbtas Židinyje (p. 499-516). Šio projekto svarbesni pakeiti-mai yra šie: vietoj *q, e, i, u* siūloma rašyti *ā, ē, ī, ū*; toliau teikiama: *bjaurus, pjauti, spjau-ti; grimsta, lūšta; mesdamas, vesdamas, spausdinti; augštas, baigštas, baugštas, bugštas, rūgštas, sluogsnis, sluogsna, strigtas, sprigtas, kibšas, knib-čius, regztis; kažkas, kažinkas, kažinkoks, kaikas, kaikuris, per-geras, visdėlto* ir kt. Daliai vi-suomenės pasisakius prieš šį projektą, Šv. Ministerija nepa-siryzo jo oficialiai priimti, ir 1936. I. 11 šv. ministro aplink-raščiu buvo įsakyta visoms Šv. Ministerijos įnijoje esančioms įstaigoms laikytis 1922 m. J. Jablonskio *Lietuvių kalbos gra-matikos* rašybos, kur tarp kito rašoma: *aukštas, baikštas, bukštas, rūkštis, rūkštinės, rūk-štas*, taip pat *lūšta, grįšta, grimsta* ir kt. Po II pas. karo *Lietuvos Mokslų Akademijos Li-tuanistikos Institutas* pastarojo projekto pagrindu dar mėgino kiek pertvarkyti rašyba didžiojo *Lietuvių kalbos žodyno* reikalui; šis projektas nedaug kuo skyrė-

Pokalbiai simpoziumo temomis

Chemikams dar daug darbo

Atsako Jurgis Anyšas, Simpoziumo Chemijos sekcijos pirmininkas

Dr. Jurgis Anyšas

— Ar lieka šiandien chemijai pakankamai platus jos srities laukas, kai nemažai artimų sričių iš jos paveržia biochemija, medicina ir kiti mokslai?

— Man neatrodo, kad kitos disciplinos paveržia chemijos sritis, bet, kad chemija plečiasi į tas sritis, kuriom reikalingas chemijos mokslas.

Po karo Lietuvoje buvo užkonservuota jablonskinė rašyba, ir beveik iki pat pastarųjų laikų tos rašybos dalykai bemaž nebuvo specialiau svarstomi. Tik 1972 m. lapkričio mėn. pabaigoje buvo sušauktas išplėstinis kalbininkų susirinkimas, kur buvo svarstomi rašybos pertvarkymo dalykai. Kaip praneša N. Slizienė (Mūsų Kalba, 1972, III, 17-19), kokios nors esminės reformos nebusiama daroma, bet vis dėlto busiama siūloma rašyti: *bjaurus, pjauti, spjauti, jieva, jieškoti; vistikie, betkas, betkur, šiektiek, visdėlto, kažkas, galbūt, išvien; permažas, perdaug, neperdaug, neperseniausai* ir kt. Vėliau man buvo pranešta, kad daugelio kalbininkų nuomonės esančios labai susiskirsčiusios, ir tuo tarpu gana sunku pasakyti, kokie busi galutiniai nutarimai; pvz. daugumas kalbininkų pritarę rašymui *bjaurus, pjauti, spjauti*, ir taip veikiamausia busi rašoma; bet daugumas taip pat pasisakė ir prieš rašymą *jieva, jieškoti*. Pagaliau gautomis paskiausiomis žiniomis, paties Instituto Dabartinės lietuvių kalbos sektoriaus vadovo K. Ulvydo pranešimu (1973. VI. 19), jau esą nutarta ruošiamame rašybos vadove įsi-vesti *bjaurus, pjauti, spjauti*; tačiau šis nutarimas, kaip ir visi kiti nutarimai turės dar būti

Instituto Mokslinės tarybos patvirtintas. Rašybos vadovas pasirodys veikiausiai kitamet.

Taigi dabar kyla klausimas: jeigu Lietuvoje bus rašyba kiek pakeista (pvz. pradėta rašyti *bjaurus, pjauti, spjauti*), tai ar pertvarkytos rašybos pakeitimus, kad ir jų nedaug tebūsių, turėtų priimti ir užsienio lietuviai? Ar svetur leidžiamas gramatinis, rašybinis ar kitoks kalbinis darbas turėtų jau būti rašomas ta pakeistąja rašyba? Kai numatomų pakeitimų jau buvo *Lietuvių kalbos vadove* įvairiai pasisakė prieš tokią vartoseną; pvz. vienas iš jų, archeologas, viename Čikagos viešame susirinkime tvirtino, kad Vado-vo rašyba, nors ir geriau pagrįsta, kaip jablonskinė, vis tiek svetūr negalinti būti vartojama, kai Lietuvoje tebesilaikoma ps-tarosios (jablonskinės). Dabar, Lietuvoje kai kuriuos rašybos dalykus pakeitus, rodos, tokiai kritikai jau nebūtų rimto pagrindo. Bet ar užsienio lietuvių visuomenė, vis mažiau besirūpin-

Yra daug problemų, kurių sprendimui reikia pažinimo kelių mokslo sričių. Sprendžiant tas problemas, mokslas nepasidaro kompeticija tarp skirtingų šakų, bet veržiamasis pirmyn bendru darbu.

Neatsižvelgiant į tas naujas sritis, chemikam lieka dar daug darbo tradicinėse chemijos srityse. Iš daugiau kaip 300.000 mokslininkų JAV-bėse per 100.000 yra chemikų, kurių apie 50 proc. turi doktoratus. Jų darbu yra pagrįstos milžiniškos chemijos, plastikų, vaistų ir kitų produktų industrijos.

— Kiek chemija padeda kitiems mokslams ir kiek kiti mokslai chemijai?

— Chemijos mokslas sujungia visą eilę kitų mokslų disciplinų. Išskirti vieną mokslo sritį nuo kitos dažnai gam sunku. Chemijai reikalingi pagrindiniai fizikos dėsniai, o tuo tarpu chemijos mokslas darosi vis svarbesnis supratimui procesų gyvuose organizmuose.

Daug įtakos į kitas mokslo šakas yra turėję ir dar turi chemikai. Pavyzdžiui, Paul Mueller atradimas DDT veikimo laimėjo jam Nobelio premiją medicinoje, Eugene Rabinovitch darbas su fotosinteze ir kitais cheminiais procesais nuvedė jį į botanikos sritį, o Linus Pauling darbas turėjo ir turi didelę įtaką molekulinę biologiją, fiziologiją, mediciną, metalurgiją ir daug kitų šakų.

— Ar šiandieniniam chemikui belieka laiko ir noro domėtis dar ir kitais, labiau humanistiniais dalykais, kaip literatūra, menu, muzika filosofija ir pan?

— Chemikas turi tiek pat laiko domėtis muzika, menu, literatūra,

teatru ir panašiai kaip ir kiti asmenys, kurie iš tų sričių duonos nevalgo. Aplamaiariant, mokslininkų domėjimasis humanistiniais dalykais yra daug platesnis kaip humanistų domėjimasis mokslu ir technologija. Bendram išsilavinimui dabartiniais technologiniais laikais mokslo ir technologijos supratimas yra būtinas žmogui, kuris nori padėti spręsti pasaulio problemas (pavyzdžiui, badas, gamtos tarša ir karo pavojus) bei pakelti žmogaus gerbūvį. Tose srityse yra pasireiškę griežtuose mokslo išsilavinę asmenys, jų tarpe, aišku, ir chemikai.

Pasiektas brandumas

Atsako Algis Norvilas, Simpoziumo Psichologijos sekcijos pirmininkas

— Visose atominio amžiaus sąlygose Psichologijos, kaip mokslo, reikšmė didėja ar mažėja?

— Galima sakyti, kad su atomo amžiaus pradžia (Antro pasaulinio karo metais) jaunutis psichologijos mokslas pasiekė brandos metus. Nuo tada psichologijos mokslo klesėjimas yra buvęs stebintantis. Dabar psichologijos mokslo įtaka jaučiama visose gyvenimo srityse, pradedant vaiko auklėjimu šeimoje ir baigiant spalvingų reklamų išskobomis. Todėl ne vienas mintytojas ir spėlioja, kad ateinantys dešimtmečiai vadinis psichologijos amžiumi.

— Ar išsiviskiosios bendruomenės narys psichologijai gali būti naudingas stebėjimo objektu? Ir kuriuo atžvilgiu?

— Nepaprastai naudinga ir įdomu, tiek psichologijai, tiek ir pačiai bendruomenei. Tačiau praktiškai bendruomenės narys dar labai mažai testuojamas. Būtų galima į jį pažūrėti iš daugelio atžvilgių: savęs išgyvenimo, lietuviškos sąmonės keltimos, dvikalbystės ir kitų. Nors jau turime pagėjų stebėtojų, tačiau nerandame šiam darui reikiamo laiko ir lėšų.

— Ar Psichologija turėtų domėtis

Dr. Algis Norvilas

tik psichologijos specialistai, ar psichologinės temos turėtų patraukti ir kiekvieną žviesuolį?

— Ne tik psichologams, bet ir visiems psichologinės temos turėtų būti suprantamos, naudingos ir įdomios. Ir šio simpoziumo abi temos žvelgia į lietuvių išsivijimą. Dr. V. Černius nagrinėja, kaip išsivijioje subrendęs jaunimas — apsiiranta su gyvenamąja aplinka, o I. Lukoševičienė aptaria, kokią įtaką jaunimui turi dalyvavimas lietuviškose organizacijose. Juk tai visiems šiandien labai aktualios problemos.

HOLD IT!

We have a savings plan for your financial future ... and you'll like saving with us. Ask your friends and neighbors about St. Anthony Savings!

Annual Yield	Quarterly Yield	Monthly Yield	CLASSES OF SAVINGS:	Minimum Deposit	Per Centage
7.427	7.418	7.372	4 years CERTIFICATE OF DEPOSITS	\$10,000.00	7 1/4%
7.354	7.168	7.118	4 years CERTIFICATE OF DEPOSITS	\$ 5,000.00	7%
7.063	6.902	6.863	2 1/2 years CERTIFICATE OF DEPOSITS	\$ 5,000.00	6 3/4%
6.812	6.644	6.606	2 years CERTIFICATE OF DEPOSITS	\$ 5,000.00	6 1/2%
6.541	6.387	6.353	1 year CERTIFICATE OF DEPOSITS	\$ 1,000.00	6 1/4%
5.399			PAID-UP SAVINGS PASSBOOK	\$ 100.00	5 1/2%
5.126			OPTIONAL SAVINGS PASSBOOK	\$ 10.00	5%

PAS MUS NE VISI DARBININKAI YRA LIETUVIAI, BET KIEKVYENAMAS SKYRIUJE GALIMA SUSIKALBėti LIETUVISKAI.

Saint Anthony Savings MEMBER F.S.L.I.C. WASHINGTON, D.C.

1447 South 49th Court Cicero 60650
Telephone 656-6330 and 242-4395
JOSEPH F. GRIBASKAS, Vėdėjas

Ofen Mon. 9-8, Tues.-Thurs, Fri. 9-5, Sat. 9-1; Closed Wed. & Sun.

(Nukelta į 5 pusl.)

Aktualieji rašybos klausimai

(Atkelta iš 4 pusl.)

kių pašalinių sumetimų. Pvz. dabar Lietuvoje religinės šventės ir daugelis kitų išskirtinių religinių sąvokų pavadinimų rašoma mažosiomis raidėmis: *kalėdos, velykos, užgavėnės, vėlinės, jėginės, sekmėnės, žolinė*, taip pat *dievas, dievas tėvas* ir kt. Kalbinių požymių visi šie pavadinimai yra išskirtiniai, įvardijamieji ir todėl rašytini didžiomis raidėmis.

Apžvelgę mūsų rašybos raidą nuo XIX a. vidurio ligi paskutiniųjų laikų, galime aiškiai matyti, kad ji nuolat yra įvairavusi, nebuvo vieninga. Kiek ilgiau patvėrė vilniškė jablonskinė rašyba, bet ir ji visą laiką nėra buvusi vienoda; pvz. 1922 m. J. Jablonskio gramatikoje buvo rašoma *baukštus, bukštus, rūkštus, striktas, spriktas* ir kt., o dabar paprastai rašoma *baugštus, bugštus, rūgštus, strigtas, sprigtas*. Dabar Lietuvoje kaip minėta ruošiamasi tos rašybos ir daugiau dalykų pertvarkyti.

Ryšium su rašybos pertvarkymu Lietuvoje kyla klausimas, kaip šiuo atveju turėtume elgtis mes, užsienio lietuviai. Man rodos, mums, šiaip ar taip, visai pasyviems nebus galima pasilikti: rašybos vienybė jau nuo seniau yra visų pageidaujamas, tiesiog būtinas dalykas, ir jos mes visi turime siekti be atvangos. Bet čia tuojau pat susiduriame su kitu klausimu: ar viskas, kas lig šiol Lietuvoje buvo ar galės būti vartojama, tiks ir užsienio lietuvių vartosenai? Tai tenka spręsti dvejai. Visa, kas lig šiol Lietuvoje buvo vartojama ar bus nuspręsta vartoti, kaip reikiant kalbiškai, objektyviai pagrįsta ir praktiškai visai naudinga, man rodos, turėtume priimti perdaug nesvyruodami. Pvz. jei Lietuvoje bus nuspręsta rašyti *bjaurus, spjauti, pjauti*, tai taip pat ir mums reikėtų daryti, nes tai yra vartojama visoje Lietuvoje, tai praktiškai ir moksliškai yra kaip reikiant pagrįsta ir tikram mūsų kalbos garų mokymui būtinai reikalinga; joto nevartojimas tokiais atvejais juo toliau, juo vis daugiau žaloja mūsų natūralų tarimą. Kas kita yra, sakysime, didžiųjų raidžių rašymas; pvz. švenčių ir kitokių išskirtinių religinių sąvokų pavadinimai dabar Lietuvoje paprastai rašomi mažosiomis raidėmis vien ideologiniais sumetimais, o tai yra visai priešinga ligšiolinei mūsų vartosenai, iš tikrųjų kalbiškai kaip reikiant nepagrįsta, ir todėl užsienio lietuvių turėtų pasilikti prie tradicinės rašybos — šios rūšies žodžius ir toliau rašyti didžiosiomis raidėmis. Bet dėl didžiųjų raidžių rašymo daugiažodžiuose draugijų, organizacijų ir kt. pavadinimuose mums dar reikėtų ligšiolinį savo supratimą gerokai persvarstyti: viena, šios rūšies pavadinimų tik pirmojo žodžio rašymas didžiąja raide, kaip dabar Lietuvoje, yra plačiai pažįstamas V. Europos kalbose ir praktiškai gali būti patiesinamas; antra, rašydami šiokių pavadinimų visus žodžius didžiosiomis raidėmis, mes dažnai nebesuvokiame, kur tokio rašymo yra ribos, ypač ilgesniuose pavadinimuose, pvz. *Moteryų sąjunga Lietuvos tautiniam laivui remti* ir kt. Taigi aktualieji mūsų rašybos klausimai vėl kyla aiškiai, ir dėl jų mums, šiaip ar taip, reikės kaip nors apsispręsti: palaidda bala negalės visados nesulaikoma liumpeiti.

DE PAUL UNIVERSITETUI 75 M.

Chicagoje vincentiečių vievnuolių vedamas De Paul universitetas šiais mokslo metais švenčia 75 m. sukaktį. Jį dabar lanko apie 10,000 studentų.

Birutė Barodicaitė Čaikovskio "Gulbių ežero" repeticijoje, Strassburge, Prancūzijoje.

Išėjo ir vėl sugrįžta

Valandėlė su balerina Birute Barodicaite

Kiekvieną pavasarį prisiveria Chicago Aukštesniosios ir kitų lietuviščių mokyklų dury, gyvenimui išleisdamas dešimtis abiturientų. Vieni jų sugrįžta į lietuviškojo gyvenimo tėkmę, kiti dingsta. Tą pavasarį su Birute Barodicaite Chicago Aukšt. lit. mokyklą baigė R. Kvilytė, A. Valaitytė ir kitos jaunos merginos, vėliau gyvai pasireiškusias ar ir dabar besireiškiančias mūsų bendruomeniniam gyvenime. Beje, Birutės Barodicaitės vardas dingso iš mūsų tautinio akiračio. Dar vaikystėje pradėjusi mokytis baleto pas Simą Velbasį, vos baigusi Marijos aukšt. ir Chicago Aukšt. lit. mokyklą, ypač anglo baleto profesorius Ellis D. Buodas gerai paruošta, Birutė iš karto pateko į Chicago Lyric operos baleto.

Daug lietuvių lankė ir tebelanko Lyric operą. Jos programose 1964-67 m. laikotarpyje šalia kitų šokėjų vis būdavo įrašyta ir lietuvaite Birutės Barodicaitės pavardė. Taigi, Birutė, darbo, talento ir pastangų dėka greit iškilo į profesionalios baletininkės. Atsibodus Lyric operoje, perėjo į Illinois baleto, kur dirbo dvejus metus.

Kiekvieną menininką vilioja Europa. Ji paviliojo ir Birutę. 1969 m. ji išvyko į Austriją ir vienerius metus šoko Grace. Iš ten dvejiems metams persikėlė į Strassburgą (Prancūzijoje), kur šoko tik solo partijas "Gulbių ežere" ir kituose dideliuose pastatymuose. Atrodė, kad ji čia pasiekė savo karjeros viršūnę. Bet Chicagoje gyvenanti tėveli sukaustė ligos, mamytė mirė prieš 15 metų, tad reikėjo palikti Europą ir grįžti atgal į Chicago pas vieną tėvelį. Taip graži bei kūrybinga profesinio darbo eiga Europoje liko nutraukta.

Sugrįžus į Chicago, vėl reikėjo uždirbti duoną ne tik sau, bet ir tėveliui. Todėl pasirinko naujai čia įsikūrusią Ruth Page baleto kompaniją. Šios iš profesionalių šokėjų sudarytos baleto kompanijos pasirodymai siekia ne tik Chicago McCormick Place bei kitas žinomas sales, bet taip pat Oklahomą ir visą eilę kitų valstijų. Ir šokėjų darbas nėra lengvas. Kiekvieną dieną pusseptintos valandos jie išbūna re-

peticijoje ir vieną valandą pamokoje. Ir taip penkias dienas savaitėje. Po tiekios repeticijų balerina kojos būna sumuštos, o jos pačios pervargusios. Būna savaitgalių, kad po įtempto darbo nebesinori pasikelti iš lovos ar iš miegstinio.

Birutė, kurios gyvenimas bėgo tarp europiečių ir amerikiečių, šalia anglų kalbos puikiai kalba prancūziškai ir vokiškai. O lietuvių kalba jai gimtoji, nors iš Lietuvos buvo išvežta tik 3 m. amžiaus. Jos lietuviškas žodynas toks platus, kad ir giliausius išsireikšimus ji atlieka vien tik taisyklina lietuvių kalba, nesivaišydamas jokių svetimų žodžių. Pagal Birutę, tai nuopelnas tėvelio, su kuriuo praleidžia visas laisvalaikio valandas lietuviškai besišnekučiuodama. O amerikiečiai ir europiečiai, kur Birutėi tik teko dirbti, visi žino, kad ji yra lietuvaite: ji tuo didžiuojasi ir niekad neiškraipo savo gražaus vardo bei ilgosios pavardės.

Praėjo dešimtis metų, kai ji užtrenkė Aukšt. lit. mokyklos duris, kai ji atitolo nuo savojo Jaunimo centro, nuo jūros skautų, kuriems priklausė. Bet štai dar iš Diepholzaio stovyklos Vokietijoje pažįstamas kun. A. Kazys, SJ, paprašė Birutę atlikti dalį meninės programos Jaunimo centro vakarieneje gruodžio 2 d. Birutė šis kvietimas buvo įdomus: ji jautė, kad jau laikas kartą sugrįžti ir į savąją lietuvišką sceną, broliams lietuviams parodyti tą meną, kuriuo ji gyvena ar gyvena Lyric operos, Illinois baleto, Graco, Strassburgo ir kitose scenose. Gruodžio 2 d. B. Barodicaitė į Jaunimo centro scenos rampą išves Mazurkos, Don Kichoto ir Miegiančios gražuolės eskizus. Šalia jos pasirodys aktorai L. Rastenytė ir L. Barauskas.

Labai galimas dalykas, kad, jei tik tėvelio sveikata pagerės, Birutė vėl išvyks atgal į Europą ir gal net visą dešimtmetį teks laukti jos kito pasirodymo lietuviams. Tad šį kartą ja, o kartu ir aktorius, pamatyti tikrai verta.

Vl. Ramojus

Akvarelės ir skulptūros kalbasi

Irenos ir Osvaldo Mickūnų paroda Čiurlionio galerijoje

Prieš porą metų Samijoje (Kanadoje) gyvenę lietuviai dailininkai Irena ir Osvaldas Mickūnai Čiurlionio galerijoje surengė pirmąją savo kūrinių bendrą parodą Chicagoje: Irena — akvarelių, Osvaldas — skulptūrų.

Šiomet įjėdū vėl grįžo Čiurlionio galerijon. Dabar vykstanti jų darbų paroda visa savo paruoša ir išdėstymu žiūrovą iš karto maloniai nuteikia.

Ankstesnėje parodoje Irenos akvarelėse pamėgtas saulės motyvas visur liejosi įprastos akvarelės technikos lengvumu. Šį kartą tasai saulėtasis dažų sluoksnis taipgi dar nėra dingęs. Tačiau jis nėra taip dominuojantis. Dailininkė pasidarė ne vien saulės, bet ir žemės tapytoja. Ir tai pačia tikriausia, tiesiog geologine prasme, kai stebime ledyninių akmenų formacijas, vienur dar planetiškai laukines, kitur jau mistiškai pažymėtas žmogaus rankų iškaltais runomis. Tačiau daugelyje darbų vis tiek spalvinės geometrinės figūros ir žmogiskųjų būtybių pavidalai tipišta verdančios ar vėsiančios saulės šviesoje. Tik šį kartą Irenos akvarelėse spalvos yra taip sutrintos, kad pirmu žvilgsniu jos tiesiog apgauna akį — atrodo, lyg stebėtum aliejinę tapybą ar kolažą.

Osvaldo medžio skulptūros labai natūraliai įsijungia akvarelių pasauliui, ir visa paroda skamba kaip muzikinis duetas, kuriame akvarelė atlieka smulko partiją, o skulptūra — violončelės. Vartodamas, tur būt, iš tradicijos ir prigimties lietuviui skulptoriui artimiausią medžiagą — medį, Osvaldas daug kur tiesiog žaidžia skulptūros paviršiaus minkštumu, o drauge ir formų monumentalumu. Bet kas nuostabiau, jog tos skulptūros tiesiog kalbasi su artimiausiomis akvarelėmis. Žiūrėk, ta ar kita skulptūros detalė, kaip aidas, atsikartoja tame ar kitame Irenos paveiksle ar atvirkščiai. Skulptūra ir tapyba čia tomis giminingomis užuominomis tiesiog kalbasi. Ir žiūrovas, sustojęs galerijoje, ima žaisti kaip aidu kalnuose.

Sunku tiesiog būtų įsivaizduoti šias akvareles be skulptūrų šalimais ir skulptūras be akvare-

PUIKI KALĖDINĖ DOVANA

Tai pirmoji solistės GINOS ČAPKAUSKIENĖS plokštelė,

gaunama pas platintojus ir "Draugo" administracijoj (kaina — \$6.00) arba šiuo adresu (su persiuntimu — \$6.75) Enterprises Belle — Art Engr. P. O. Box 122, La Salle 650, Que., Canada

Momentas iš Irenos ir Osvaldo Mickūnų parodos atidarymo Čiurlionio meno galerijoje, Chicagoje, lapkričio 16 d. Iš kairės į dešinę: Osvaldas Mickūnas, Kazys Bradūnas, Irena Mickūnienė (kalba), prie staliuko Sasys Pilka, K. Bradūnienė. Nuotrauka D. Vakarės ir kt.

M. ANDERSON PRANASYSTĖ

JAV mirė 82 m. amžiaus senutė Margaret Anderson, kuri 1914 m. pradėjo leisti "The little Review" literatūros žurnalą (leidė jį tą žurnalą 15 metų).

Tam žurnale ji spausdino pirmuosius darbus tokių rašytojų, kurie vėliau išėjo į garsenybes: James Joyce, Ernest Hemingway, T. S. Eliot, Ezra Pound. Kai išspausdino ištrauką iš J. Joyce "Ulysis", New Yorke jai buvo iškelta byla.

Žurnalo leidimą ji sustabdė, nes jis atlikęs misiją ir pasidarbė neberekalingas. M. Anderson tada ir paskelbė, kad atėjo naujas

lės. Vienos be kitų tikrai jos daug ką prarastų. Mokslo ir kūrybos simpoziumo ir šio savaitgalio proga Jaunimo centre besilankantiems bus maloni proga parodą dar pamatyti. Uždaroma rytoj (sekmadienį, lapkr. 25 d.) 9 val. vak. k. brd.

menas ir gal kokį šimtą metų literatūrinis pasaulis vargu ką nors nauja duosias — jis daugiau tik kartosisias.

PASKUTINĖ MARITAIN KNYGA

Notre Dame universitetas iš-

FLORIDA - DAYTONA BEACH SEASCAPE RESORT MOTEL

Idealus klimatas. ideali vietovė. Centre visų Floridos jdomybių.

Geriausia vieta praleisti atostogas arba įgyti žemės ir namus ateičiai.

Kviečiame aplankyti ir rašyti: SEASCAPE MOTEL, Ad. Andrusis, 3321 S. Atlantic Ave., Daytona Beach, Fla. — 32018. 904-767-1272

A. TVERAS

LAIKRODŽIAI IR BRANGENYBĖS

Pardavimas ir taikymas

2646 W. 69th St.,

Tel. Republic 7-1941

Philomena Says

CHICAGO SAVINGS IS NOW PAYING

5.39% 5.92% 6.003%

Annual Yield on 5% Passbook Accounts Daily Interest

Annual Yield on 5% 90-Day Notice Accounts \$100 Minimum

Annual Yield on 5% 90-Day Savings Certificate \$1,000 Minimum

6.81% 7.08% 7.35%

Annual Yield on 6% One Year Savings Certificate \$1,000 Minimum

Annual Yield on 6% 30-Month Savings Certificate \$5,000 Minimum

Annual Yield on 7.00% Four Year Savings Certificate \$1,000 Minimum

7 1/4%

on Four Year Savings Certificate \$10,000 Minimum

6.727%

Annual Yield

For 49 years, savers at near-\$100 million Chicago Savings have become accustomed to the highest rates permitted by law. It is possible to offer the above yield where earnings remain undisturbed and are compounded for a year or more.

CHICAGO savings and loan association

6245 South Western Avenue 476-7575

Passbook Savings Earn From Day of Deposit to Day of Withdrawal

Nauji leidiniai

• Juozas Kralikauskas, **TAUTVILA**. Romanas. Išleido Lietuviškos knygos klubas. Aplanas Ados Korsakaitės-Sutkuvienės. Spaudė Draugo spaustuvė. Knyga 206 psl., kainą 4 dol., gaunama drauge.

Tai naujas J. Kralikausko pamėgtosios mindauginės epochos romanas. Šiame veikalė autorius gilina i Mindaugo brolio Dausprungo sūnaus Tautvilos tragediją po dėdės nužudymo, Lietuvą valdant Tremiotai.

Anot knygos aplanku įvadinio komentaru, Juozas Kralikauskas parąšė knygą apie žmogų, kuris savo tėvynėje laikomas priešu. Tai yra tėviškės ilgesio giesmė ir kartu šio ilgesio išpildymo tragedija. Penkeldamas šią daugeliui mūsų skaudžiai aktualią problemą i mindauginius laikus, Kralikauskas randa daugiau laisvės ir erdvės jai svarstyti.

• **AIDAI**, 1973 m. spalio mėn. Nr. 8. Mėnesinis kultūros žurnalas. Redaguoja dr. Juozas Gimnias, 27 Juliete St., Boston, Mass. 02122. Leidžia lietuviai pranciškonai. Leidėjų atstovas žurnalo reikalams T. dr. Leonardas Andriekus, OFM. Administruoja T. Benvenutas Ramanauskas, OFM, 680 Bushwick Ave., Brooklyn, N. Y. 11221. Žurnalo metinė prenumerata 10 dol.

Naujas numeris pradedamas Vytauto Vaitiekūno Ketvirtito pasaulio lietuvių bendruomenės seimo aprašu. Ji seka du puslapiu Leonardo Andriekaus naujų eilėraščių, liudijančių meistriską poeto susiglaudimą temų ir žodžių erdvėje. Norisi tiesiog patuoti kad ir šitą auksakališką apipavidalinimo miniaturą —

PAJŪRY

Dainavo jūra — mes klausimės, Išlo jūra — kur glausimės?

Kiautely sraigės maža erdvė — Motina jūra, tu be širdies.

Užblokti nori mus vilninti — Mes — akmenėliai nemylimi.

Praeities ir dabarties pažinti-niams klausimams vertingas yra žurnalo pokalbis su Vaclovy Sidszikausku. Lietuvos šimtmečių kultūrinės įdomybės labai akyiai iškasantis meno istorikas dr. Povilas Reklaitis ir šį kartą pabrėžia naujai užtiktytą staigmenų straipsnyje "Keistenybės Lietuvos ikonografijos senovėje". Kun. Ladas Budreckas rašo apie muziką Jono Naujalo veiklą ir kūrybą, o Aleksandras Pakalniškis žvelgia i socialinius skirtumus žemųjų kaimie.

Apžvalginėje žurnalo dalyje duodamas Lietuvių katalikų mokslo akademijos IX suvažiavimo aprašas (J. Gimnias); apie dvylikos lietuvių dailininkų parodą Corcoran galerijoje (Washington) Bendruomenės pasaulinio seimo metu rašo dail. V. K. Jonynas; Alicija Rūgytė mini Lietuvių istorijos draugijos 15 metų sukaktį; Saulius A. Girnius stabtelėja prie Harvardo profesoriaus Crane Brintono knygos The Anatomy of Revolution minčių.

Recenzuojamos kitos knygos: Jurgio Jankaus "Užkandis" (J. Grinius), N. Jankutis "Samo ežero sekliai" (G. Ivaškienė), Journal of Baltic Studies trečias tomas (K. Skr.).

Ši "Aidų" žurnalo numerį puošia nuotraukos kūrybos ty dailininkų, kurie dalyvavo Corcoran galerijos parodoje, praėjusią vasarą Washington.

• Julija Svabaitė - Gylienė, **GABRIUKO UŽRAŠAI**. Apsakka jaunimui. Išleido JAV LB Svietimo taryba 1973 m. Chicagoje. Viršelis ir užsklandų piešiniai Danguolės Stončiūtės. Spaudė Draugo spaustuvė. Knyga 134

J. Kralikausko romano viršelis, pieštas Ados Korsakaitės-Sutkuvienės.

psl., kainą 3 dol., gaunama drauge.

Tai jaunimo skaitinių konkursų jūry komisijos dėmesį ypač patraukusi knyga. Lig šiol skaitytojai Julija Svabaitė labiausiai pažinojo kaip poetę. Tačiau perodinėje spaudoje ji buvo paskelbusi ir trumpų novelių. Ir štai dabar šios naujos knygos aplanko tekstas mums sako, kad autorė pateikė tikrą staigmeną — parąšė pirmą, jau ilgesnį prozos veikalą, pavadintą "Gabriuko užrašais". Tai įdomi apysaka jaunimui, parašyta vaizdžiai, suprantama kalba, perpinta lengvu humoru.

J. Svabaitės-Gylienės apsakos viršelis, pieštas Danguolės Stončiūtės.

• **LAISKAI LIETUVIAMS**, 1973 m. spalio mėn. Nr. 9. Lietuvių jėzuitų leidžiamas religinės ir tautinės kultūros žurnalas. Redaguoja Juozas Vaišnys, S.J. Administruoja Petras Klei-notas, S.J. ir Aleksandra Likanderienė. Redakcijos ir administracijos adresas: 2345 W. 56th St., Chicago, Ill. 60636. Metinė prenumerata \$5.00. Šį kartą nemaža straipsnių ir iliustracijų skirta Vilniaus, kaip Gedimino sostinės, jubiliejui.

• **EGLUTĖ**, 1973 metų lapkričio mėnuo. Mėnesinis lietuvių vaikų laikraštėlis išeivijoje. Redaguoja: ses. Ona Mikallaitė, Elena Juknevičienė ir Danguolė Sadūnaitė. Leidžia ir administruoja Nekaltai Pradėtosios Marijos seserys. Redakcijos ir administracijos adresas: Eglutė, Immaculate Conception Convent, Putnam, Conn., 06260. Metinė prenumerata \$5.00.

Lapkričio mėnesio Eglutės numeris skirtas žuvusiems už Lietuvos laisvę prisiminti. Šiai temai ir skirta puslapiuose nemažai vietos, spausdinant atitinkamus rašinėlius, eilėraščius, juos pajavirinant dar ir piešiniais. Gerai kad Eglutėje šalia nuolatinių vaikų rašytojų duodama ir jaunųjų kūrybinės plunksnos pavyzdžių. Ypač dar girtina, kad leidėjos ypač ir redaktorės atkreipė dėmesį i estetinę Eglutės apipavidalinimą. Viso būrio dailininkų talka Eglutėje padarė tikrai akį džiuginančių leidinių. Gerai paruošti tekstai ir juos atliepančios puikios iliustracijos daug kur mažą

skaitytoją prie Eglutės puslapių tiesiog rakinke prirakins. Toks dviejų kūrėjų palaimingos tal-kos rezultatas gali būti ir šiame numeryje spausdinama Ritonės Jotvingytės "Močutės pasaka apie auksinį tiltą" ir A. Korsakaitės-Sutkuvienės meistriskos šios pasakos iliustracijos.

Baigiantis šiems metams ir artėjant naujiems, tėvai būtinai Eglutę savo mažiesiems turėtų užprenumeruoti ir pratinti jauniausiąją išeivijos kartą jau nuo mažens skaityti lietuviškai.

• **Birutė Pūkelevičiūtė, DARZŲVIŲ GEGUŽINĖ**. Eilėliuota pasaka. Iliustravo autorė. Išleido Darna Chicagoje 1973 m. Gražaus formato, spalvotais piešiniais papuoštas 36 psl. leidiny. Knygtės kainą 1.50 dol., gaunama ir drauge.

Tai vėl lyg iš dangaus nukritusi dovanėlė mūsų mažajam skaitytojui artėjančių Kalėdų proga. Ir tėvai ir mokyklos tikrai atkreips dėmesį i šį prasmingą, literatūrinį žaisliuką, kuris taip kreipiasi i skaitytojus:

Etikim pažiūrėt, vaikučiai! Štai, kopūstas fleitą pučia... Svogūnėlis smuiku groja, Taiko stygas klumpakojui; Muša būgną du arbūzai — Du storuliai du pilvūzai. O česnakas, o česnakas, Užsivilkęs baltą fraką Ir mirksėdamas aguonai, Ima grot akordeonu.

Birutės Pūkelevičiūtės eilėliuotos pasakos viršelis, pieštas pačios autorės.

• **LAIVAS**, 1973 m. Nr. 11. Lapkritis — November. Religinio ir tautinio gyvenimo mėnesinis žurnalas. Leidžia Marijonų vienuolija. Redaguoja kun. J. Prunskis. Adr. 4545 W. 63 St., Chicago, Ill. Metams 4 dol.

Vėlinių proga kun. J. Prunskis rašo apie mirtį ir gyvenimą amžinybėje. Duodamas jaudinantis pasakojimas vienuolės, kalintos komunistų kalėjime. D. Augienė pasakoja apie ypatingos artimo meilės stebuklą. Baigiami M. Vaitkaus atsiminimai apie arkiv. J. Matulaitį. Kun. A. Nockūnas perteikia plačiai skaitomo amerikiečio Norman V. Peale pergyvenimus, atskleidžiančius dėkingumo reikšmę. Kun. K. Matulaitis informuoja apie Vatikano laikraščio pranešimą, kaip sunki tikinčiųjų padėtis Lietuvoje. J. Daugailis surinkęs eilę iškalbingų gyvenimo faktų. Pabaigoje — lietuvių gyvenimo ir pasaulio katalikų naujienos.

• **LIETUVOS ISTORIOGRAFIJA**, 1973 m. Nr. 3. Parengė Jonas Dainauskas, Library of International Relations, Chicago, Illinois Trečias sąrašas veikalų Lietuvos istorijos klausimais, parengtų ne lietuvių, ne lietuvių kalba ir per paskutiniuosius keliolika metų išleistų ne Lietuvoje. A — Mokslinės studijos, dokumentinės apybraižos, atsiminimai. B — Beletristika: apysakos, populiariai pasakojimai. Šiame naujame (jau trečiajame) Lietuvos istoriografijos 32 psl. sąsiuvinyje pateikiamų net 373 bibliografiniai vienetai. Papildymus ir pasiūlymus siųsti ir kitais šio leidinio klausimais rašyti: Jonas Dainauskas, 4523 S. Francisco Ave., Chicago, Ill. 60632.

"Eglutės" 8 m. lapkričio numerio viršelis, pieštas Zitės Sodelkienės.

• **Lietuvių fotografų išeivijoje PARODA '72**. Išleido Lietuvių foto archyvas, 2345 West 56th St., Chicago, Ill. 60636. Redagavo Algimantas Kezys, S. J. Spaudė M. Morkūno spaustuvė Chicagoje. Viršelio nuotrauka Stasio Pinkaus. Kaina \$5.00.

Didelio formato, gražus, paminklinis leidinys lietuvių fotografų parodos, įvykusios Jaunimo centre, Chicagoje Antrojo PL Jaunimo kongreso metu 1972 m. birželio 24 d. — liepos 4 d. Leidinio įvadiniam tekste redaktorius supažindina žiūrovą su parodos dalyviais, jų nuotraukų pobūdžiu bei pasiektais rezultatais. O po to jau lapas po lapo stebime puslapius ir mažesnes parodos dalyvių rinktines nuotraukas, kurių leidinyje sutalpinta net 96. Spaudos technika labai gera, ir visas leidinys teikia tikrą pasigėrėjimą.

• **VYTIS**, 1973 m. spalio mėn. Nr. 8. Anglų kalba spausdinamas Lietuvos Vyčių mėnesinis žurnalas. Redaguoja Loreta Stukas, 1467 Force Drive, Mountinside, N. J. 07092. Administracijos adresas: Vytis, 1625 W. Marquette Road, Chicago, Ill. 60636. Metinė prenumerata \$4.00.

ROOSEVELT PICTURE FRAME COMPANY
Manufacturers

Rankomis išpauštyti paveikslų rėmai, pritaikinti paveikslams ir skelbimams, rėmai — metalu aplieti rėmai.

2400 So. Oakley Ave., Chicago
Tel. Virginia 7-7258 - 59

CRANE SAVINGS AND LOAN ASSOCIATION
B. R. PIETKIEWICZ, Prez.

2555 West 47th Street Tel. LA 3-1083
PLENTY OF FREE PARKING SPACE

7% Mokamas už 4 m. sertifikatus. Minimum \$5,000	6 1/2% Mokamas už 1 m. sertifikatus. Minimum \$1,000	5 1/4% Mokamas už investavimo sąskaitas
---	---	---

PINIGAI ĮNEŠTI IKI 15 D. PELNO NUOSIMCUTUS NUO 1 D. Dividendai mokami kas 3 mėnesiai.

VALANDOS: ANTRAD. IR PENKTAD. 9 v. r. iki 12 v. d. PIRMAD. IR KETVIRTAD. 9 v. r. iki 5 v. v. Trečiad. uždaryta. 9 v. r. iki 9 v. v.

Filmų įvairumai

Neieškok laimės kitur, ji slypi tavų

STASĖ SEMENIENĖ

Conrad Rooks subūrė puikų aktorijų sąstatą iš Azijos ir surežisavo nuostabaus žavumo ir nepaprasto grožio filmą "SIDDHARTHA". Pastatymas pagal vokiečio Herman Hesse klasišką romaną apie jauną asketą ir jo tiesos ieškojimą. Rašytojas buvo taip sužavėtas indų filosofija prieš pusę šimto metų, kad jo knygoje perduotos idėjos yra pavergusios net šių dienų jaunimą. Filmo vaizdinis aspektas išpildytas ligi tobulumo. Nuostabių Indijos vaizdai (iš pačios Indijos) pagauti paties talentingiausio šiame mene specialisto Sven Nykvist, Ingmar Bergmano filmuotojo.

Filmas skiriamas subrendusiems asmenims, jaunesniems kaip 17 m. tik su globėju, palyda. Žinant medžiagą, pagal kurią filmas buvo pastatytas, buvo tikėtasi taip didelio dvasinio pakitimo lyg kokios metafizinės kaitros užplūdimo, o, vis dėlto išpušis lyg kokio išgaravusio vyno. Gal tai yra filmo ilgumo kaltė. O gal per didelis įsikibimas i Hesse knygą ir bijojimas nuo jos nuklysti. Ši tą pagražinti labiau sudominant žiūrovą. Sakoma, kad Hesse kultūrinis yra milijonas, ir nenorėta jų užgauti. Su esama medžiaga filmas turi didelės vertės bei įdomumo Hesse mylėtojams, bet gal kiek lė-

tokas ir paprastas visiems kitiems žiūrovams.

Filmas yra alegorinis, vyksta prieš 2,500 metų. Turinys sukasi apie jauną vyrą, kuris vieną dieną išdūmė iš namų, ieškodamas gyvenimo paslapties. Mes sekame jį ekrane ligi pat jo mirties po daugelio metų. Matome jį pakeliui kaupti turtus ir ja's nusikratanti, beprotiškai įsimylinti, o vėliau atsižadanti žemiškųjų malonumų ir pagaliau suprantanti, kad tiesa ir laimė slypi tavo paties sieloje ir tu jų negali išmokti ar kur nors pakelti surasti.

Siddhartha, jaunas ir gražios išvaizdos indų brahmino — Indijos dvasininkijos kastos nario sūnus keliauja nuo guru ligi kurtizanos. Kol palieka paprasčiausiu keltininku, vis norėdamas surasti gyvenimo prasmę ir taiką bei ramybę savo sieloje. "Gyvenimas yra kaip upė" — dažnai metama mintis filme.

Ir kol Siddhartha suranda ir suprantą patį save, jis pereina gyvenimo džiaugsmus ir skausmus, brisdamas ir purvynais. Jis palieka savo kurtizaną su sūnumi ir pergyvena kartėlį, kai atrastas sūnus net nesukuba paduoti jam vandens.

Gal daug gilesnių minčių pasėta pačioje knygoje, tačiau, perėjęs per tarptautinį sieta, filmas kažkaip savyje niveliuoja indų filosofiją

perfiltravus per vokiečių rašytojo protą, o visa tai vėl per amerikiečių filmų siųsytą smegenis, visą palieka taip perkrauta, kad net pranda siekiamą efektą.

Gal "Siddhartha" ir nėra taip jau labai rekomenduotina medžiaga filmui, lygiai kaip neperduotum efektingai ekranan tokias Schopenhauerio ar Nietzsche's mintis.

Bet jau akimis tai yra čia ko pasigynyti — filmas vietomis, atrodo, net per gražus, viskas kaip koklaime išgalvotame rojuje. Aukščiausiai minėtasis Sven Nykvist yra, greičiausiai, kruopščiausias padantas tepripažįstas tobulumą fotografijoje. Jo saulėlydžiai ir Indijos regionai, ir lygios, kaip stiklas mėlmos upės, ir piktos, pasišaususios žalios pilkos kitas kartais, ir netgi dulkės saulės spinduliuose, ir didingieji Indijos saulėtekiai — visa tai parbloškiančiai žavinga. O visos tos grožybės fone charakterių veiksmas atrodo kažkaip netikri bei nerealiai ir net neturį sprendžiamosios reikšmės. Atrodo, lyg tie patys asmenys filme save laiko tik siluetais, saulės apšviestais iš už nugaros.

WAGNER & SONS

Typewriters, Adding Machines & Checkwriters

Nuomola — Parduoda — Taiso
NAUJOS NAUDOTOS
Virš 60m. patikimas pataravimas
5610 South Pulaski Road
Phone — 581-4111

ŽIEMOS EKSKURSIJA I LIETUVĄ

Išvyksta 1973 m. gruodžio 21 dieną — grįžta 1974 m. sausio 4 dieną. 15 dienų

(Vilniuje 5, Kaune 1, Rygoje 5, Leningrade 2, ir Helsinkyje 2 d. d.)
IŠ BOSTONO IR NEW YORKO
Kaina tik \$696.00

Vykstantiems iš Chicago \$100.00 ir iš Clevelando \$74.00 daugiau.

Grupėje dalyvių skaičius ribotas — NESIVELUOKITE!

Smulkesnių žinių ir registracijos reikalu kreipkitės i:

TRANS-ATLANTIC TRAVEL SERVICE
393 West Broadway
South Boston, Mass. 02127
Telefonas. (617) 268-8764

Savininkė: Aldona Adomoniene

Kalėdinės Dovanos

Tik per Angliją, greičiau, pigiau, geriau.

Siūlome labai aukštos kokybės dovanų siuntinį, kuris bus naudingas kiekvienai šeimai Lietuvoje.

KALEDINIS 1973.

3 1/4 jardo puiki vilnonė angliška elutei medžiaga, 3 jardai stora crimplene medžiaga moteriškam kostiumėliui, arba moteriškam paltui, vyriški nailoniniai marškiniai, arba blusutė, vyriškas arba moteriškas labai geros rūšies megztinis, 1 vilnonė gėlėta skarelė, 2 gėlėtos nailoninės skarelės, 2 p. vyriški arba moteriški vilninių, arba nailoninių kojinių, 2 jardai crimplene medžiaga suklelei, arba 1 sv. vilninių megzimui siūlų, 1 sv. šokoladinių saldainių dėžė, 20 angliškų cigarečių. Kaina su įskaičiuotu muitu ir visomis persiuntimo išlaidomis. \$140.00.

Maisto siuntinius sudarome sulyg pareikalavimų.

Tam, kas pageidauja pats sudaryti siuntinį, siūlome šiuos dalykus:

3 1/4 jardo labai gera angliška kostiuminė medžiaga	\$45.00
Stora su ornamentais crimplene medžiaga 1 jardas	\$ 6.00
Crimplene medžiaga, suklelėms, 1 jardas	\$ 5.50
Nailoninis kailis moteriškam paltui	\$33.00
Dirbtinis mink, moteriškam paltui	\$54.00
Vilnonė žieminiam paltui medžiaga	\$36.00
Vilnonė gėlėta skarelė	\$ 8.00
Komplektas moteriškų nailoninių apatinių	\$ 9.00
Perukai, įvairių spalvų	\$30.00
Nailoniniai marškiniai	\$ 9.00
Vilniniai arba Acryleno nertiniai	\$19.00

Priimame užsakymus: auto mašinų, motociklų, dviračių, televizijos aparatų, šaldytuvų ir kt. Persiunčiame pinigų dėl tokių prekių, kurias negalima iš čia pasiųsti.

Sudarome testamentus, administruojame nuosavybes, persiunčiame palikimus prekėmis arba pinigais i Lietuvą arba kitas šalis.

BALTIC STORES LTD.

(Z. JURAS)

421 Hackney Rd., London, E.2. England

Telef. 01739 8734

Kultūrinė kronika

Nuotraukos meno paroda Chicagoj

Šiuo metu Jaunimo centre, Chicagoje, vykstanti nuotraukos meno paroda yra įdomus fenomenas išeivijos kultūriname gyvenime. Tai, galima sakyti, retas pavyzdys, rodantis, kiek vieno žmogaus energija ir pasišventimas gali lemti tam ar kitam plačios apimties reiškiniai atsirasti. Galvoj čia turime kun. Algimantą Kežį, S. J. Nėra jokios abejonės, kad be jo nebūtų nei Lietuvių foto archyvo, nei išeivijos gyvenimo įvykių bei kūrėjus vaizduojančių filmų, nebūtų nei čia minimos nuotraukų parodos. Galima sakyti, jog kun. Algimantas Kežys, S. J., vienas mūsų sukūrė tą nuotraukos menininkų sąjungą. Bendrinių ir pavienių nuotraukos parodų kasmetinė tradicija, gerų nuotraukos leidinių paruošimas ir jų spausdinimo organizavimas, meniškos nuotraukos reprezentacija savojoje ir svetimoje spaudoje — tai vis kadaise atrodę nepalaužiamo ledo kalnai, dabar Algimanto Kežio karštu užsidegimu jau sutirpdyti ir paleisti gaiviomis upėmis sukli meno nuotraukų sąjungos malūno ratus.

Iš tikrųjų, jeigu šitaip nebūtų atsitikę, tai šalia Algimanto Kežio turėtume, gal būt, dar tik vieną antrą profesionalų fotografą, foto aparatu sau duoną užsidirbantį, ir nieko daugiau. Gi Algimantų Kežių savų pavyzdžių ir žmogiškai šilta komunikacija su kitais, ypač su jaunimu, pavyko ta palaiminga fotografavimo "liga" susargdinti daugelį nuo Atlanto iki Pacifiko. Tai akivaizdžiai liudija ir ši paroda, kurioje dalyvauja 61 nuotraukos menininkas su gausiais savo darbais.

Tokį skaičių autorių ir darbų detaliam aptarti jau būtų toli gražu ne laikraštinis darbas. To čia ir nedarysime. Pabrėšime daugiau bendrinę prasmę tik tiek, kad paroda temų, paveiklų atlikimo ir technikos prasme yra be galo plataus diapazono. Ir ko čia nematyti: ir psichologijos gelmes užgriebiantis portretas, ir realistiškas bei siurrealistinis gamtos peizažas, ir komiškių elementų nuotrupos, ir šaipokiškos groteskos, ir architektūrinių linijų grožis, ir širdį draskanti išvargusio veido kančia. O vėl spalvų ir šešėlių žaismas, vėl moderniausių technikų tiesiog kone stebuklingi kūrybiniai rezultatai.

Gi tie gerieji rezultatai dar net ir premijomis atžymėti. Pagarba premijų mecenatams. Tačiau ir tų mecenatų suradimas, beveik neabejojame, yra to paties kun. Algimanto Kežio darbas.

Šį kartą premijos buvo skirtos ne už vieną kurią nuotrauką, bet tam ar kitam autoriui už visus jo parodoje išstatytus darbus. Tokiu būdu pirmoji premija paskirta Juozui Vaičiūnui (Detroitas) — \$350, premijos mecenatai dr. Stasys ir Milda Budriai; antroji premija paskirta Teresei Pautienitei-Bogutienai (Chicago) — \$250, premijos mecenatai dr. Romas ir Kotryna Giničiaus iš Waukegano; trečioji premija paskirta Rimantui Zukui (Glendale, Calif.) — \$150, premijos mecenatas dr. Algimantas Kurgonas. Taipgi Raimundui Kazui (Chicago) paskirtas garbės pažymėjimas.

Visų premijuotų darbų pasižymimi aukštu nuotraukos meno lygiu. Kiek laureatų vyrų nuotraukose galima grožėtis grupinių ir pavienių portretų, architektūrinių kompozicijų, peizažų bei abstraktų šaltai apgalvota architektonika, tiek Teresės Bogutienės natūrmorte ir seno

namo detalėje akį patraukia tikra daiktų meilės poezija.

Premijos buvo paskirtos jūry komisijos, kurią sudarė: Kastytis Izokaitis, Algirdas Kurauskas, Dalia Aleknienė ir Zita So-deikienė.

Parodą dar galima lankyti šį savaitgalį. Uždaroma rytoj, sekmadienį, lapkr. 25 d. 9 val. v. k. brd.

Dramaturgą Eugene O'Neill minint

Siemet sueina 20 m., kai mirė žymus airių kilmės amerikietis dramaturgas Eugene O'Neill. Jis mirė 1953 m. lapkr. 27 d. Bostone, turėdamas 65 m. amžiaus. Iš pradžių buvo jūreivis, bet ligos nublokštas į sanatoriją, daug

Amerikiečių dramaturgas Eugene O'Neill (1888 — 1953. XI.27.)

Dalis fotografų, dalyvavusių metinėje Lietuvių fotografų parodoje Jaunimo centre, Chicagoje. Sėdi iš k. į d.: Teresė Pautienitei-Bogutienė, Jonas Dovydenas, Daiva Grigaitytė, Eugenijus Būtenas, Vida Naujalytė, Aleksas Urba. Stovi iš k. į d.: Algirdas Grigaitis, Vilija Elvaitė, Mikalojus Ivanauskas, Romas Bartuška, Diana Gelazūtė-Kizlaitienė, Jonas Kuprys, dr., Julius Ramonas, Aldona Zailskaitė, Petras Kisieliū, Algis Liepas, Algimantas Kežys, S. J., Jonas Boguta, Kastytis Izokaitis, Gediminas Vakarlis. Viso parodoje dalyvauja 61 lietuvis fotografas iš Amerikos, Kanados ir Europos. Parodą surengė Lietuvių foto archyvas.

skaitydamas, gyvenimą perversindamas, pasuko į literatūrą. Jau 1920 metais už tragediją "Beyond Horizon" gavo Pulitzer premiją. Savo eksperimentiniais, aistrą ir godumą aptariančiais, gyvenimiškais kūriniams pasiekė pasaulinio garso.

Savo kūryboje nuolatini ieškotojas, jis yra buvęs modernių psichoanalitinių teorijų poveiky-

je, jo kūryboje yra ir aštrios satyros, ir lyrinių scenų. Jis puola tai materializmą, tai modernios civilizacijos iškrypimus. Dramoje "Days Without End" atsispindi jo katalikiškas paveldėjimas. Yra parašęs ir vieną komediją "Wilderness". Paskutiniame kūrybos laikotarpy daugiau palinko į realizmą. Jam įtakos turėjo graikų dramaturgai,

Strindbergas, Ibsenas, Freudas. 1936 m. buvo apdovanotas Nobelio premija, ir jo veikalai paplito po visą pasaulį. Lietuvoje A. Jakševičius pastatė jo "Marco milijonus", J. Blekaitis "Anna Christie" pastatė Chicagoje. O'Neill mirties dvidešimtmės gražiai atžymimas tik ką išėjusia Louis Sheaffer nauja knyga "O'Neill. Son and Artist".

DWIGHT DAVID EISENHOWER (1890-1969) — 34th President of our Country — architect of the United States victory in Europe during World War II — Army Chief of Staff, President of Columbia University, first head of NATO.

7 1/2% CERTIFICATE ACCOUNTS*
\$5,000 Or More 4 Year Maturity
YIELD INCREASES TO 7.90%
on interest accumulated for 1 yr.

7% CERTIFICATE ACCOUNTS*
\$1,000 Or More 4 Year Maturity
YIELD INCREASES TO 7.35%
on interest accumulated for 1 yr.

ANNA ELEANOR ROOSEVELT (1884-1962) — Appointed for terms as delegate to the United Nations by Presidents Truman and Kennedy — instrumental in the writing and the passing of the world's conference on the Declaration of Human Rights.

6 3/4% CERTIFICATE ACCOUNTS*
\$1,000 Or More 30 Month Maturity
YIELD INCREASES TO 7.08%
on interest accumulated for 1 yr.

6 1/2% CERTIFICATE ACCOUNTS*
\$1,000 Or More 1 Year Maturity
YIELD INCREASES TO 6.81%
on interest accumulated for 1 yr.

ERNEST HEMINGWAY (1898-1961) — Considered by some the best English writer of his time — born in Oak Park, Illinois — Adventurer, Hunter, Nobel & Pulitzer Prize Winner.

5 3/4% CERTIFICATE ACCOUNTS*
\$1,000 Or More 90 Day Maturity
YIELD INCREASES TO 6.002%
on interest accumulated for 1 yr.

5 1/4% PASSBOOK SAVINGS
Interest Paid to the Date of Withdrawal
YIELD INCREASES TO 5.39%
on interest accumulated for 1 yr.

ELIZABETH BLACKWELL (1821-1910) — First woman graduated as Doctor of Medicine in the United States, 1866 — initiated new subject in disease prevention, hygiene — established first women's medical college in the world.

PARTNERS IN THE FUTURE

We have a chance to add to this list of outstanding men and women.

Yes — you and we at Standard Federal Savings have a chance to make history together, by giving our young the chance for a proper and formal education.

The partnership of your savings and our interest can assure a place in tomorrow for our children by affording the proper amount of money to finance their education.

Above we have listed our PARTNERSHIP SAVINGS PLANS. Come and talk to one of our financial counselors, remember they have the same problems you do, so they understand.

STANDARD FEDERAL SAVINGS
Assets over \$100,000,000.00
Reserves over \$17,500,000.00

4192 Archer Avenue (at Sacramento)
Chicago, Illinois 60632 — 847-1140

*A substantial interest penalty is required for early withdrawal.

Knyga iliustruota, 750 psl. Išleido Little, Brown & Co. Bostone. Kaina \$15.

JONO DOVYDENO NUOTRAUKŲ PARODA CHICAGOJE

Žinomo lietuvių profesionalo fotografo nutraukų paroda visų ši mėnesį vyko Douglas Kenyon Inc. patalpose, 230 E. Ohio St., Chicagoje. Parodos tema buvo pavadinta America: New and Used. Paroda buvo gana plačiai recenzuota Chicago didžiojo amerikiečių spaudoje, įvertinant ją labai gerai

BRANGIAUSIAS HONORARAS UŽ BROŠIŲRĄ

Dell knygų leidimo bendrovė yra sumokėjusi 800,000 dol. už leidimą atspausdinti minkštais viršeliais knygą "Beulan Land", kuri esanti perdirbta "Gone With the Wind", įvedant daugiau erotikos.

MEDICINOS MOKYKLOS JAV-SE

Šiais mokslo metais JAV-se veikia 114 medicinos mokyklų universitetinio lygio. Jas 1974 m. birželio mėnesį baigs 10,391 naujas gydytojas.

McKEY & POAGUE
Real Estate INSURANCE Management
Visų rūšių draudimai žemiausiomis kainomis Mes atstovaujame geriausias kompanijas. Pasitarkite. Informacijai kreipis.

EDWARD PAUKŠTIS
3145 W. 63rd St. — HEMlock 4-4300

FRANK'S TV and RADIO, INC.
3240 SO. HALSTED STREET TEL. CA 5-7253
DIDELIS PASIRINKIMAS ĮVAIRIAUSIŲ TELEVIZIJOS, RADIO IR STEREO APARATŲ PARDAVIMAS IR TAIŠYMAS SPALVOTOS TELEVIZIJOS APARATAI

PETKUS MARQUETTE FUNERAL HOME
— TEVAS IR SŪNUS —
TRYNS MODERNISKOS KOPLYČIOS
2533 West 71st St. Telef. GROvenhill 6-2345-4
1410 S. 50th Ave., Cicero TOWNhall 3-2108-09
AIKŠTĖ AUTOMOBILIAMS STATYTI

Laidotuvių Direktorai
MAŽEIK & EVANS
6845 SO. WESTERN AVE.
TRYNS MODERNIAKOS AIR-CONDITIONED KOPLYČIOS
MARTINUS VISTA
REpublic 7-6600 REpublic 7-6601

EUDEIKIS
DOVYDAS P. GAIDAS — GERALDAS F. DAIMID
Laidotuvių Direktorai
TRYNS MODERNISKOS KOPLYČIOS
4330 South California Avenue
Telefonai: LA 3-0440 ir LA 3-9852
4605-07 South Hermitage Avenue
Telefonas YArds 7-1741-2

LAI DOTUVIŲ DIREKTORIAI
Lietuvių Laidotuvių Direktorių Asociacijos Nariai

ANTANAS M. PHILLIPS
3307 S. LITUANICA AVE. Tel. YArds 7-3401

STEPONAS C. LACK (LACKAWICZ) IR SŪNOS
2314 W. 23rd PLACE Tel. Virginia 7-6672
2424 W. 69th STREET Tel. REpublic 7-1213
11028 Southwest Highway, Palos Hills, Ill. Tel. 974-4410

PETRAS BIELIŪNAS
4348 S. CALIFORNIA AVE. Tel. LAfayette 3-3572

POVILAS J. RIDIKAS
3354 S. HALSTED STREET Tel. YArds 7-1911

JURGIS F. RUDMIN
3319 S. LITUANICA AVE. Tel. YArds 7-1138-39

VASAITIS — BUTKUS
1446 S. 50th AVE., CICERO, ILL. Tel. OLympic 2-1003

REDAGUOJA ST. SEMENIENĖ, 6507 S. TROY ST., CHICAGO, ILL. 60629, TELEF. 925—5988

BIRUTĖ PŪKELEVIČIŪTĖ APIE SPEKTAKLIO GIMIMĄ

ALIAS (Am. Liet. Inž. ir arch. sąj.) Moterų pagalbinių vienetų pirmininkė Vilhelmina Lapienė atidariusi rudeninį metinį susirinkimą Irenos Šilkaitienės namuose, peržvelgusi einamuosius organizacijos reikalus, plačiau pranešė apie II mokslo ir kūrybos simpoziumą.

Vienos minutės susikaupimu buvo pagerbta a. a. Albina Krikščiūnienė, vienetų buv. uolinarė, kurios liūdnos mirties metinės neseniai buvo sukakusios. Pirm. V. Lapienė pareiškė užuojautą susirinkime dalyvavusiai narei sol. Izabelei Motekaitienei, kurios motinėle mirė Lietuvoje.

Gausiai susirinkusių narių ir viešnių tanpe dalyvavusi architektė Bronė Lukšaitė-Kovienė, neseniai grįžusi iš Paryžiaus, buvo paprašyta pasidalinti išpuoštais iš Europos, Br. Kovienė, viena aktyviausių vienetų steigėjų, dabar klubo narė, humanistiniai ir gan tiksliai komentuojanti kūrinių mūsų laikraštinių pavišutinių ir apgraihom mėsas mintis ir išgyvenimus iš Paryžiaus.

Atvykus Birutėi Pūkelevičiūtei, tos dienos centrinei atrakcijai, moterys labai susikaupusios ir atidžiai išlausė kruopščiai pergalvotos ir tiesiog artistiška perduotos kalbos apie spektaklio gimimą.

Prelegentė, perėjusi, kad jos pašnešesys nebus akademiškas, pradėjo aiškinti, kad menas yra pasamoninė sritis, ne tiek suvokiamas protu kiek perprantamas tada, kai jis persmelkia žmogų visa esybe. Šviesuolis turi nemenką nuovoką apie literatūrą, dailę, muziką, bet teatras — labai specifinė ir mažai pažįstama žemė.

Prelegentė labai vaizdžiai stengėsi per tokį praktišką pašnešesį paaiškinti, kaip statomas spektaklis.

— Teatras — žiedas, kuris apvaidinuoja valstybės kultūrinį klestėjimą. Gimsta vėliausiai. —

Spektaklio kūrėjai

Pradėjusi nuo dramaturgo: prozaiko įžvalgumo, poeto sielos (gyvenimo kristalų), dramaturgo architektūronikos griežtumo, dialogo variklio — konflikto, vedė susikaupusias klausytojas į teatro gilų pažinimą.

Nuo ekspozicijos iki kolizijų ir finalinės uždangos — nieko neprivalo būti nereikalingo. Dramaturgo veiklas tik tada bus pilnai atbaigtas, kai jis bus suvaidintas.

Režisierius yra pirmasis dramaturgo interpretatorius. Tai piršlys tarp dramaturgo ir aktorius. Jo privalumai — mokėjimas išsiaiškinti veiklą (Ariadnos siūlas labirinte), mokėjimas analizuoti, reziumuoti ir apglėbti visumą... „atsieti nuo savęs“... Jis turi tikėti savo svajone ir mokėti ją sužavėti aktorius, mokėti ištraukti iš jų maksimumą. Tai — lyg daržininkas, užsodinęs puikų daržą. Disziplinės prasme, jis yra absoliutus laivo kapitonas, ruošiantis spektaklį. Deja, jis negali drauge su aktoriais pergy-

venti spektaklio džiaugsmo (ne taip, kaip dirigentas). Tad koks jo atpildas.

Cia Birutė Pūkelevičiūtė perskaitė ištrauką iš savo laiško Algirdui Landsbergiui.

Aktorius

Populiariai sakoma — „Jūs trokštate aplovišumų!“ — Taip, trokštam komunikacijos — pripažino prelegentė. Anot jos, aktorius yra žmogus, kuris geidžia su kitais žmonėmis komunuotis. O taipgi trokšta gyventi daugialypį gyvenimą, var-tori visą jaunosios skalę, ir visas spalvas (kas gyvenime paprastai nėra būtina).

Ko reikia aktoriumi? Talento („užkrečiamumo“), imlumo, įgimtos inteligencijos, versatilumo, sąžiningumo meninei tiesai, darbo, nuosirdžiai siekiant tikros kūrybinės pažangos. Jis turi būti disciplinuotas.

Kaip diplomatas padaro inžinierių, gydytoją, chemiką, taip aktorius.

Birutė Pūkelevičiūtė (dešinėje) po savo kalbos apie spektaklio gimimą klausosi diskusijų, kuriose dalyvauja aktorė Zita Kėvalaitytė-Visockienė su kitomis.

riaus (ir bendrai — menininko) diplomatas nepadaro.

Žiūrovo prasmė

Dekuratorius, kartą sutikęs su režisieriaus užmanymu, ateina į teatrą talkinti spektakliui, o ne savo drobių dailiai nušviesti. Nuo režisieriaus ir dekoratoriaus susitarimo priklauso ne vien išorė, bet ir spektaklio tonas, stilius, atmosfera.

Techninė talka yra beveik visados labai teatrui atsidavę žmonės (apšvietėjas, rakandų — butaforijos gamintojas, režisieriaus padėjėjas, staliai, grimo, perukų meistreriai).

Žiūrovas įprasmina spektaklį. Patetisškas būtų pats pučiausias spektaklis, jeigu jį tektų vaidinti tuščioje salėje.

— Mes trokštame, kad žiūrovas būtų išprusęs teatreine prasme. Kad mums būtų teikiama kreditai ten, kur jie mums priklauso. —

„Fotografuoti gali kiekvienas“... Ir scenon lipiti gali kiekvienas. Užtvaryti nėra. Ir sukintį šokti gali kiekvienas, bet rožių adagio „Miegantiojo gražuolė“ gali pašokti tik šokio menininkas.

Išvijoje

Prelegentė, nuodugnai išgyvendusi aktorius talentą, mokymo sistemas (Amerikoje — metodus), lavinimą vidaus ir kūno, pirmuosius konfliktus, aktoriumi susitikus su vaidmeniu, pastebėjo apie teatrą išvijoje.

Valstybėje meninės pakopos lengvai atseikėjamos. Išvijoje liko tik apauda, kuri, deja, menkai išmąnydama apie teatrą, sugrąžė kritėrijus. Vertindama, vienu metu mastė seikėdama įvairias scenines apraiškas, kurios nebūdavo dažnai nei teatras, nei teatrinių tikslų neturėdavo...

Spektaklis gali gimti be kritiko, bet dramos vienetui, pastoviai dirbančiam, kritikas yra būtinas.

B. Pūkelevičiūtė, pailluostrodama, davė neatsakingos mūsų apaudos kritikos pavyzdžių.

Ir taip B. Pūkelevičiūtė vedžiojo susikaupusias klausytojas užburtais senojo teatro keliais,

nuo antikinio — iki antiteatro (absurdo teatro).

Absurdo teatras su didžiaisiais savo dramaturgais (Ionesco-Bec-kett) yra tiek rimtas, kiek rimtos yra šio laikotarpio žmonių problemos. Tik ne kiekvienas, kuris scenoje daro nesamone, kuria absurdo teatro spektaklį. Anot Ionesco, tik moksle viena teorija kitą sugrąžina, mene — viena teorija kitą papildoma.

Savo tautos neišdavėme

Nepaprastai išpuodingai nukambėjo pabaiga. Besiklausiančioms akys žvilgėjo nuo asarų, o ir pačiai prelegentei kristaliniai perlukai temdė akis ir jautėsi išgyventa širdies kalba.

Nupiešusi lietuviško teatro kontūrus, prelegentė jautriai atpasakojo pergyvenimus socialistinio realizmo replėse (pavergtoje tėvynėje), kai jai pačiai, jaunutei aktoarei esant, išrikiuotiems aktoriams teatre atklydė iš „placiosios tėvynės“ raudonieji politrukai liepė būti „tautos ruporiais“. Jaunutė, tėviškę pamilusi lietuvaitė tada net nesuprato to posakio prasmės. Davusi citatą iš „Lietuvos teatro“, ryžtingai užbaigė:

— Esame laimingi, kad ne tik

savo tautos nereikėjo išduoti, bet nereikėjo išduoti teatro, kaip menol

Pabaigai, paveikta publikos drausmingo susikaupimo ir atidumo, kaip kokį skanėstą, dovanojo klausytojoms virš programos savo aktoriškai perduotą deklamaciją — Juozo Krumino baladę Baltija plaukia vikingai.

Ligi gilių sutemų vyko diskusijos. Jose dalyvavo vienetų narės: B. Drungienė, A. Elvienė, Z. Kėvalaitytė-Visockienė, St. Semėnienė ir kitos.

MILIJONAS UNIVERSITETUI

Scholl fundacija paskyrė milijoną dolerių Lojolos universitetui Chicagoje finansuoti ortopedinės chirurgijos katedrai.

Meno ir poezijos popietės Toronte viešnios ir rengėjos. Iš kairės: Katalikų mot. dr. Jos skyr. pirm. Loreta Murauskienė, Aušra Gilytė-Karkienė, poetė Julija Švabaitė-Gylienė, „Moters“ redaktorė Nora Kulpačienė, dail. Aldona Valis-Labokienė, dail. Magdalena B. Stankūnienė.

MOTERŲ ŠVENTĖ TORONTE

Meno ir poezijos popietė, įvykusi spalio mėn. 13 d., praėjo su dideliu pasisekimu ir dar kartą patvirtino, kad, jei moterys karengia, tai surengia gerai. Ši popietė buvo rengta Kat. mot. d. jos, Prisiškėlimo par. skyr., vadovaujamo pirm. Loretos Murauskienės, taktininkaujant „Moters“ žurnalo redakcijai. Šventės pagrindą sudarė trys viešnios iš Chicago, kurios torontiečiams davė progos išgirsti dailių žodžių ir pasigėžėti meno kūriniams, tai poetė Julija Švabaitė-Gylienė, dail. Aldona Valis-Labokienė ir dail. Magdalena B. Stankūnienė.

Dailininkės pristatė jų kūrybą apibūdino ir parodė atidare „Moters“ žurnalo redaktorė Nora Kulpačienė. Toronto dailininkės vardu sveikino dail. Jokūbas Dągas.

Po to sekė dailiojo žodžio kūryba. Iš savo poezijos (naujo rinkinio) nuotaikingai ir svajingai skaitė poetė Julija Švabaitė-Gylienė. Viešnių vardu kalbėjo dail. Aldona Valis-Labokienė. Programos dalyvės aploveno gėlėmis ir visus svečius pasveikino d. jos skyr. pirm. Loreta Murauskienė. Atsilankė gausus skaičius svečių, jų tarpe buvo Lietuvos gen. konsulas dr. Jonas Žmuidzinaitis ir dail. Halina Žmuidzinienė, vyr. ses. Margarita Bureikaitė iš Putnamo, „Laiškai Lietuviams“ redaktorius kun.

Juozas Vaišnys, SJ, iš Chicago, „Tėviškės Žiburių“ redaktorius dr. Pranas Gaida ir kiti. Po programos įvyko vaišės. Ši taip gerai surengta meno ir poezijos popietė visiems paliko neužmirštamą išpuolį.

Po programos viešnių ir meno mylėtojų priėmimą savo namuose surengė poetės Julijos Švabaitės-Gylienės duklė ir žentas Aušra ir dr. Rimas Karkai.

Viešnios iš Chicago pristatė Toronto liet. visuomenei savo dar jauną dailės talentą litografijomis (lino, medžio raiž.) ir aliejaus tapybas darbai. Paraleliai dviejų dailininkių — mentalus kompozicinis pradai (Stankūnienė), stiprus piešinys, kartais sugrupuotas cikle (Metai), kūrėjo asmenį reprezentuojanti tam tikros mokyklos nuostovėjimu; tolygiai formos išvystymė (Labokienė) nušviečia aplinką jaumine prasme ir detale (daugiausia spalvotose litografijose), pasižyminti jautriu, nuosirdžiu spalvingumu ir senti-mentalumu, aliejaus darbai savo formatu, kartu su spalva, atrodolig dar klaidžiotų spektre. Viso buvo ištatyta 40 (gerai įremin-tų) kūrinių. Paroda veikė ir sekmadienį. Ją aplankė šimtai tautiečių ir išpūko visus paveik-lus. Linkėtina ir daugiau rengti tokių meniškų susibūrimų.

A. L.

PRATURTINKIME MAISTĄ RIEŠUTAIS

STEFANIJA STASIENĖ

Iš istorijos žinoma, jog riešutai buvo primityvių žmonių kasdieninis maistas. Juos maistui vartojo žmogus jau akmens amžiuje. Taip pat ir Lietuvoje riešutai buvo naudojami maistui jau labai seniai. Tai rodo jų randamos liekanos piliakalniuose, dumynuose ir senose lietuvių buvusių sodybose.

Iki baudžiavos panaikinimo buvo žinomos net riešutų duoklės. Vėliau kai kuriose vietose, kur augdavo daug lazdynų, žmonės net vietos klebonui skirdavo

tam tikrą kiekį riešutų vietoje kalendros. Tuo tarpu, kai riešutai eiliniams žmogui dažnai atstodavo tam tikrą maisto dalį, dvaruose jie buvo laikomi tik skanėstais ir valgant jų branduolius paprastai užpildavo medumi.

Šiandien populiariausi rinkoje riešutai yra vadinami Valijos, arba graikiški riešutai. Jų kilmės istorija labai sena ir manoma, kad jie į Europą atkeliavo iš senosios Persijos. Tačiau jie augo ir Kartaginoje. Graikai savo se-

moje literatūroje giriasi, jog riešutais nusodinę kelių skersai Egipto dykumos. Šie riešutai taip pat žaliavo Baalbeko griuvėsių pavėsyje ir senųjų Konstantinopolio sienų aplinkoje. Romoje jie buvo vadinami Jupiterio riešutais ir šalia maisto buvo naudojami medicinos bei dažymo reikalsams. O persai naudojo riešutus kaip mainų priemonę vietoj pinigų.

Galiausiai Valijos riešutai per Viduržemio jūrą atkeliavo į Europą ir vėliau į Šiaurės Ameriką. Europoje šiandien gerai žinomos riešutų auginimo vietos, kaip pvz. Corzeze arba Vaucluse Prancūzijoje ir Sorento pusiasalis žemiau Neapolio. Taip pat Anglijoje Wales ir Wash provincijos, iš kur ir kilo šių riešutų pavadinimas Walnuts — Valijos riešutai.

Riešutų maistingumas

1700 m. ispanų misionierius atvežė Valijos riešutus į Kaliforniją. Čia jie greit ir gerai prigijo, ir po šimto metų 1800 m. čia išsivystė jau gana stipri šio ūkio šaka. Dabar 95 proc. visų Valijos riešutų atauga iš Kalifornijos Sacramento Valley. 1912 m. buvo įkurta garsoji Daimond firma. Ši bendrovė dabar per minutę gamina tūkstom mašinom apspaudina 135000 riešutų Daimond ženklus.

Valijos riešutai šiandien labai plačiai naudojami kulinarijoje, ypač Anglijoje, Prancūzijoje ir Amerikoje. Kai kuriuose pietų kraštuose riešutai užima žymią vietą kasdieniniame maiste. Jie naudojami sriuboms, marinavimui, įvairių rūšių duonom, sausainiams ir t. t.

Kalbant apie riešutų maistingumą, tektų prisiminti apskritai augalų grūdą ar sėklą, iš kurių gimsta nauji augalai bei sekanti generacija. Augalas, norėdamas perduoti savo gyvybę sekančiai generacijai, paprastai iš žemės surenka geriausius maisto elementus ir juos sukrauna savo sėklose. Gamta šiuo atžvilgiu pati save apdraudžia. Sėklose ar grūduose visuomet rasime aukštesnės vertės maisto, negu lapuose, stiebuose ar vaisiuose. Be to, sėklos ir mažiausiai būna pa-

Moterys mokslo ir kūrybos simpoziume

II Mokslo ir kūrybos simpoziume Chicagoje šį savaitgalį dalyvauja daugiau pustuzinio moterų.

Iš Wisconsin universiteto Madison atvyko dr. Birutė Cipliauskaitė, ispanų literatūros profesorė.

Dr. Marija A. (Meškauskaitė) Gaižutienė dirba Cook apskr. ligoninėje Chicagoje.

Grąžina (Gustaitytė) Krivickienė, Washingtono, D. C., gyventojas, skaitė paskaitą „Žvilgsnis į gyvybę ir mirusiųjų santykius lietuvių tautosakoje“.

Dr. Janina Rėklaitienė profesoriauja Illinois universitete (Chicago Circle). Ji yra lietuviškųjų studijų programos (Lietuvių klb., literatūros ir lingvistikos) profesorė.

Birutė Saldukienė, geologė (magistro laiponių) dirba IV Geologinėje tarnyboje Washingtono, D. C. Priklauso visai eilei organizacijų: Lituanistikos institutui, PLIAS ir ALIA sąjungoms, Pabaltijų studijų išvystymo sąj., Geologinei dr. jai ir Paleontologinei dr. jai Washingtono, D. C. ir kt.

Dr. Delija J. Valiukėnaitė yra anglų literatūros profesorė Bridgewater valst. kolegijoje Bridge-water, Mass. Ji priklauso MLA ir Shakespeare sąjungai Amerikoje mokslo draugijoms ir Phi Beta Kappa garbės dr. jai.

Dr. Austė (Paliokaitė) Vy-gantienė profesoriauja Northwestern universiteto medicinos mokykloje, biochemijos skyriuje.

Ji priklauso ateitininkams, Korp! Šatrijai ir Lietuvių studentų sąj.

liestos cheminių trąšų, augalas ir jas daugiausia surenka organines medžiagas. Kiek maistingų medžiagų sukoncentruota grūduose, rodo ir šis faktas, jog juose gyvybės substancija gali išlikti gyva net iki 50 metų. Reiškia, kad kai kurios sėklos gali sudyti dar ir po 50 metų. Tad galima įsivaizduoti ir kiek sėklos ar grūdai maistingi ir reikalingi žmogaus mitybai.

Riešutiniai skanėstai

Kadangi riešutai irgi yra ne kas kita, kaip riešuto medžio sėkla, tad jų maistingumas taip pat neabejotinas. Štai bendras maistingų medžiagų kiekis riešutuose. Tie duomenys šiek tiek svyruoja, imant atskiras riešutų rūšis.

1 puodukas išlukštentų riešutų turi 250 kalorijų. Šiame kieky yra 80 gr. proteino, 72 gr. riebalų, 28 gr. karbohidratų 332 mgr. kalcijaus, 6,7 mgr. geležies, 34 mgr. vitamino B₁, 1,31 mgr. vitamino B₂ ir 5 mgr. niacino.

Tad kodėl nepajavinti savo mitybą šiom maistingom medžiagom, tuo tarpu, kai riešutai tinka ir apetitui sužadinti ir pasmaguriavimui ir laiko praleidimui.

Štai keletas skanėstų, kuriuos mėgta tiek vaikai, tiek ir suaugę. Kimštos datulės, kimštos džiovintos slyvos ir obuoliai. Mėgiamus riešutus nesmulkiai sumalti. Įdėti truputį medaus, įtarkuoti truputį citrinos žievės ir pagal skonį cinamono.

Viską sumaišyti ir šiuo mišiniu pripildyti mėnutes vaisius. Obuolius šiuo mišiniu pripildžius, žinoma, reikia orkaitėje iškepti.

P. S. Išspausdintame praėjusio straipsnyje apie saulėgrąžų sėklas, pridėtam recepte buvo praleista miltų kiekis. Ten minėtiems sausainiams reikia imti 1 puodukas miltų.

Lietuvių Moterų federacijos Chicago klubo buvusioji ir naujoji valdyba po šiojo metu. Iš k.: A. Velbasienė, H. Tra-pikienė, M. Macevicienė, A. Mazeikienė, J. Kerėlienė, K. Leonaitienė, R. Kriaučiūnienė, H. Bagdonienė, E. Dimins-kienė ir E. Songilionė.